

ἘΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι: πρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοθ: πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτήσιαι — Τῆς προηγ. φύλλου λ. 30 — Γραφ. τῆς Διοικήσεως: Ὁδ. Σαβίου, 6.

19 Δεκεμβρίου 1876

Τῇ 31 Δεκεμβρίου λήγει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐστίας. Ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὴν Ἐστίαν καὶ κατὰ τὸ δευτέρον ἔτος, παρακαλοῦνται ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΘΚ
Συντάξις ἐστὶ σελ. 750.

Οἱ τόποι τῆς ἐξοδεύσεως.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς κακῆς ἐσοδείας, τὸ ἐμπόριον διετέλει ἐν καχεξίᾳ, καὶ ἡ βιομηχανία παρεπονείτο πολὺ. Οὐδεὶς ἔπτασεν, ὅλος ὁ κόσμος ἔκαμνεν ὅ,τι ἠδύνατο, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γινώσκωμεν, διὰ νὰ τοποθετήσῃ τὰ ἐμπορεύματά του· ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἦσαν κακαί. Τοῦλάχιστον τοῦτο ὑπεστήριζεν ὁ Γέρω-Πέτρος εἰς τινὰς τῶν γειτόνων, οἵτινες παρεξήγουν τὰ γεγονότα.

— Ἴδου, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Πυλὸς, προσθέσεν, οἱ ὅποιοι πλίζουν ἐκεῖ κάτω, μ' ἐξήγησαν, χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσωσι, μὲ δύο λέξεις: τὰ αἴτια τῆς καχεξίης.

— Πῶς τοῦτο; ἠρώτησαν.

Γέρω-Πέτρος.— Ἴδου πῶς: ὁ Πέτρος εἶπεν εἰς τὸν Πυλόν: « Ἀγοράζεις μίαν σφοῦραν; ἔχω τρεῖς· μοὶ δίδεις βώλους. » Ἀλλ' ὁ Πυλὸς δὲν εἶχε βώλους καὶ ἡ ἀγορὰ δὲν ἔγινε.

Ὁ διδάσκαλος ἔφθασε καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς συζήτησεως, καὶ ὅταν τῷ εἶπον περὶ τίνος ἐπρόκειτο, εὔρεν ὅτι ὁ Γέρω-Πέτρος εἶχε δίκαιον.

Ἀλλ' οἱ γείτονες δὲν ἐφάνησαν νὰ ἐνόησαν καλῶς, καὶ ὁ Γέρω-Πέτρος ἐξηκολούθησεν ὡς ἐξῆς:

— Ἴδωμεν ὅταν θέλετε νὰ ἀγοράσῃτε ἐν φόρμα διὰ τὴν γυναῖκά σας ἢ ἐν ὠρολόγιον διὰ τὸν ἑαυτὸν σας, ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον χρήσιμον ἢ διασκεδαστικόν τι, τί σας χρειάζεστε;

— Χρήματα! ἀπήντησαν ὅλοι ὁμοφώνως.

— Καλά. Τὰ χρήματα ὅμως δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸν δρόμον· πρέπει νὰ τὰ προμηθευθῆτε διὰ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων σας. Εἶναι ἀληθές;

— Ἀληθέστατον.

— Καλά. Ὅταν λοιπὸν ἔχετε ὀλίγα προϊόντα, ἔχετε ὀλίγα χρήματα, καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα ποῦ ἔχετε, τὰ φυλάττετε διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγ-

κατὰ πράγματα, διὰ τὰς κατεπειγουσὰς ἀνάγκας, καὶ ἀναβάλλετε ὅσον δύνασθε τὰς ἄλλας σας ἀγοράς. Ἴδου ὁ λόγος τῆς ἐμπορικῆς καχεξίης· ὁ θέλων νὰ ἀγοράσῃ δὲν ἔχει ἀρκετὰ χρήματα, διότι δὲν εἶχεν ἀρκετὰ προϊόντα.

Εἰς τῶν γειτόνων, ὁ Ἰωάννης Πανᾶς, παρετήρησεν ὅτι ἐνίοτε ὅταν εἶχον περισσότερα προϊόντα ἀπὸ ὅσα ἠδύνατο νὰ πωλήσωσιν, ἡ μεγάλη ἐπίση; ἀφθονία ὑπερβίβασε τὰς τιμὰς καὶ ὅτι ἡ μεγάλη εὐθηνία δὲν εἶναι πάντοτε ὠφέλιμος εἰς τὸν παραγωγόν.

— Τὰς στιγμιαίας ἀτοπίας, λέγει ὁ διδάσκαλος, δύναται τις νὰ θεραπεύσῃ, ζητῶν νέους τόπους ἢ ἀγοράς ἐξοδεύσεως. Ὅσον ἡ βιομηχανία παράγει, τόσον ἔχει ἀνάγκην τόπων ἐξοδεύσεως. Ὅταν ἡ ἀφθονία τῶν προϊόντων ὑπερβιβάξῃ τὰς τιμὰς, χρειάττει πολλάκις καὶ φυσικὰς ὁδοὺς νέων ἀγορῶν.

Τῷ ὄντι ὅταν οἱ οἶνοι πωλῶνται 4 δρ. τὴν φιάλην, ἡ τιμὴ αὐτὴ διὰ πολλὰ πρόσωπα εἶναι πολὺ μεγάλη· κάμετε τὴν φιάλην πρὸς 50 λ. καὶ ὅχι μόνον καὶ παρ' ἡμῖν οἱ ἀγορασταὶ θὰ ἦναι πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ θὰ δύναται νὰ γείνη καὶ ἐξαγωγή. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ἐμπορεύματα.

— Ἀπαντα ταῦτα εἰσὶν ἀληθῆ, λέγει ὁ Ἰωάννης Πανᾶς, ἀλλ' ὅταν ὑπάρχῃ μεγάλη ἀφθονία γεωμήλων, δὲν δύναται τις νὰ φάγῃ περισσότερα ἐκπίπτων τὴν τιμὴν· ἐνταῦθα ἀνθρώπος δὲν δύναται νὰ φάγῃ ἓνα σάκκον γεωμήλων καὶ ἂν τοῦ τὰ ἐδιδαν δωρεάν.

Γέρω-Πέτρος.— Τότε διὰ τῶν χωνευτηρίων ἐξάγουν τὸ οἰνόπνευμα ἀπὸ τὰ γεώμηλα, καὶ τὸ οἰνόπνευμα μετακομίζεται εὐκόλως· κατασκευάζουν ἄμυλον, ἢ ἀκόμη παχύνουν τοὺς χοίρους· δὲν εἶναι τις ἀναγκασιένος νὰ φάγῃ τὰ γεώμηλα εἰς φυσικὴν κατάστασιν.

— Ὁρθότατα, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος. Ὅσον ἀφθονον καὶ ἂν ᾖ προϊόν τι σήμερον, ἐὰν δύναται τις νὰ εὔρη νέον τρόπον ἐξοδεύσεως ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, δύναται νὰ τὸ πολλαπλασιάσῃ. Ἀφ' οὗτο διὰ τῶν τεύτλων (κοκκινουγουλιῶν) κατασκευάζουσι τὸ σάκχαρι καὶ τὸ οἰνόπνευμα, τὰ τεύτλα καλλιεργεῦνται πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον τὰ μετεχειρίζοντο πρὸς τροφήν τῶν ζώων.

Ἐν συνόψει, τὰ ξένα προϊόντα ἀγοράζει τις

διὰ τῆς παρκαγωγῆς τῶν ἰδίων αὐτοῦ προϊόντων, ὅσον πολλαπλασιάζονται οἱ τρόποι τῆς ἐξοδεύσεως, — ἵπερ σημαίνει ὅσον περισσότεροι κατακλωταὶ ἢ ἀγοραστὰὶ ὑπάρχουν, τόσον ἡ παρκαγωγή ἀναπτύσσεται. Ἐργάζεται τις εὐχαρίστως ὅταν ἡ ἐργασία ἀμειβῆται.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας.

Αἱ παρκαείμεναι ἐργασίαι τοῦ σιδηροδρόμου προώδευον σπουδαίως, καὶ ἀπετέλουν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ κύριον θέμα τῶν συζητήσεων. Ἡμέραν τινα ὁ διευθύνων τὰ ἔργα μηχανικός, εἰπὼν ὅτι ὁ σιδηροδρόμος εἶναι τὸ ἐντελέστερον τῆς συγκοινωνίας μέσον, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἐρωτήσῃ :

— Τί σημαίνει μέσα συγκοινωνίας ;

Ὁ μηχανικός ἠρέστη νὰ εἰπῇ ὅτι σημαίνει δρόμον προσωρισμένον νὰ εὐκολύνῃ τὴν μεταφορὰν τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο μέρος.

Ὁ διδάσκαλος ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναπτύξῃ τὸ πρῆγμα.

— Ὑπάρχουσιν, εἶπε, μέσα συγκοινωνίας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ὁ ποταμὸς ὁ δυνάμενος νὰ φέρῃ πλοῖον εἶναι μέσον συγκοινωνίας ὁ ποταμὸς εἶναι, καθὼς εἶπεν ὁ περιήγητος Πισχάλης, ὁδὸς βυθίζουσα, διότι, τρέχων, τὸ ὕδωρ αὐρεὶ τὸ πλοῖον. Αἱ διώρυγες — αἱ ὁποῖαι εἰσὶ ποταμοὶ χειροποίητοι — ὡς καὶ ἡ θάλασσα εἰσὶν ἐπίσης μέσα συγκοινωνίας.

Ὁ μικρότερος διὰ ξηρᾶς δρόμος καλεῖται . . . Φίλιππος. — Ἀτραπὸς.

Διδάσκαλος. — Ἡ ἀτραπὸς κατασκευάζεται διὰ τοὺς πεζοὺς, τὸ πολὺ δι' ἐν φορτηγὸν ζῶον ἀλλὰ προκειμένου νὰ μεταχειρισθῆ τις ὄχημα, χρειάζεται δρόμος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀτραπὸς πλατυτέρη, ἢ καὶ ὁδὸς, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀτραπὸς πλατυτέρα καλῶς διατηρουμένη διὰ λιθαρίων. Ὁ σιδηροδρόμος εἶναι ὁδὸς ἐφ' ἧς τίθενται μονίμως σιδηρεῖς ῥάβδοι, ἐφ' ὧν οἱ τροχοὶ κυλίσονται εὐκολώτερον καὶ χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν.

Γέρω-Πέτρος. — Οἱ ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων κυλίσαντες τροχοὶ δὲν συναντῶσι προσκρούματα καὶ δὲν χώνονται εἰς τὴν λάσπην.

Μηχανικός. — Ὑπεσβέθην νὰ σὲς ἀποδείξω ὅτι εἶναι ἡ ἐντελεστετέρα ὁδὸς προσέξτε καλῶς εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοὺς ὁποῖους θὰ σὲς κάμω.

Ὑποθέσωμεν ὅτι ἓνας ἄνθρωπος φέρει βάρους 50 ὀκάδων ἐμπορεύματα ἀπὸ τὰς Πάτρας εἰς Ἀθήνας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ προηγουμένον ἀπὸ 6 ἡμέρας καὶ θὰ ζητήσῃ τοῦλάχιστον 5 δρ. τὴν ἡμέραν, ἧτοι 30 δρ., δηλ. 60 λ. τὴν ὁδόν.

Ἀντικαταστήσωμεν τὸν ἀθροφόρον δι' ὄχηματος ἢ ἵππου. Τὸ ὄχημα δύναται νὰ φέρῃ 500 ὀκάδας καὶ εὐκόλως δύναται νὰ κάμῃ τὸ ταξείδιον τοῦτο εἰς 4 ἡμέρας ἢ δαπάνη θὰ ἦναι 10

δρ. τὴν ἡμέραν, ἧτοι 40 δρ., ἧτοι 20 λεπτὰ τὴν ὁδόν. Ἐάνθρωπος ὁ δρόμος ἦναι κακὸς χρειάζονται 5 ἢ 6 ἡμέραι καὶ 12 δρ. τὴν ἡμέραν, διότι εἰς τοὺς κακοὺς δρόμους οἱ ἵπποι κουράζονται πολὺ καὶ τὰ ὄχηματα ἔχουν ἀνάγκην συχνῶν ἐπισκευῶν. Ὁ σιδηροδρόμος ὁμοίως δύναται νὰ μεταφέρῃ χιλιάδας ὀκάδων συγχρόνως, ἢ δὲ διὰ θὰ στοιχίσῃ 2-3 λ. καὶ τὰ ἐμπορεύματα θὰ φθάνουν ἐντὸς 2½ ὥρων.

Γέρω-Πέτρος. — Ἡ διὰ τῶν ποταμῶν καὶ διωρύγων μεταφορὰ εἶναι ἐπίσης πολὺ εὐθηνή, βραδέειά ὅμως.

Πέτρος. — Διατί ἡ μεταφορὰ αὕτη εἶναι εὐθηνή ;

Διδάσκαλος. — Διότι δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι ἀροῦν διὰ τὴν κίνησιν μεγάλου φορτωμένου πλοίου.

Μηχανικός. — Ὁ σιδηροδρόμος συνενώνει τὴν ταχύτητα μετὰ τὴν εὐθηνίαν, καὶ δύναται νὰ μεταφέρῃ καὶ συγχρόνως μεγάλα βάρη ἰδού διατί εἶναι τὸ ἐντελέστερον μέσον τῆς συγκοινωνίας.

Γέρω-Πέτρος. — Ἐπειδὴ τὰ ἐξόδα τῆς μεταφορᾶς προστίθενται εἰς τὴν τιμὴν τῶν ἐμπορευμάτων, ὅσον ἡ μεταφορὰ εἶναι ἀκριβὴ, τόσον ἡ τιμὴ τῶν ἐμπορευμάτων ὑψοῦται.

Μηχανικός. — Τὰ ἐξόδα εἶναι τόσον ὑψωμένα, ὥστε δὲν συμφέρει νὰ μεταφέρῃ τις ὕλας βαρείας καὶ ὀγκώδεις εἰς μακρὰς ἀποστάσεις. Οἱ γαιάνθρωποι ἐξεργάζονται τῶν μεταλλείων στοιχίζουσι συχνάκις 50 λεπτὰ αἰ 100 ὀκάδες. Ὑποθέσωμεν ὅτι οὐδεὶς πληρώνει τοὺς γαιάνθρωπος πλέον τῶν 3 δρ., ὑπολείπονται δρ. 2.50 διὰ τὴν μεταφορὰν. Πόσον διάστημα δύναται τις νὰ μεταφέρῃ γαιάνθρωπος διὰ δρ. 2.50 ; μετὰ τὴν ἴσως 80 ἢ 100 χιλιόμετρα μετὰ πλοῖον ἢ μετὰ τὸν σιδηροδρόμον 500 ἢ 600 χιλιόμετρα ἐντὸς μεγάλου θαλασσίου πλοίου 5 ἢ 6,000 χιλιόμετρα.

Διδάσκαλος. — Ὅσον τὰ ἐξόδα τῆς μεταφορᾶς ὀλιγοστεύουν τόσον ἡ μεταφορὰ λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις, καὶ ὅσον λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις, τόσον εὐρίσκονται νέοι τρόποι κατακλώσεως ἢ νέοι ἀγοραστὰι.

Γέρω-Πέτρος. — Ἰδού διατί αἱ τῶν χωρίων ὁδοὶ βελτιοῦνται. Ὅταν ὁ δρόμος ἦναι κακὸς, ἄμαξα μετὰ δύο ἵππους δὲν δύναται νὰ φέρῃ 800 ὀκάδας, ἐνῶ ὅταν ἦναι καλὸς, δύναται νὰ φέρῃ καὶ 1,600 ὀκάδας, ἢ δὲ μεταφορὰ στοιχίζει ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ τοῦ ὅ,τι στοιχίζει διὰ κακῆς ὁδοῦ.

Διδάσκαλος. — Ἄς βελτιώσωμεν λοιπὸν ὅσον δυνάμεθα τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας τοῦ τόπου μας καὶ ἡ τοποθέτησις αὕτη τῶν τε χρημάτων καὶ κόπων μας εἶναι ἡ ἀρίστη.

Ἡ ἀσφάλεια.

Εἰς φόνος συνέβη εἰς τὰ περίχωρα, πρό τινα ἑδομομάδων ὁ φονεὺς συνελήφθη, ἐδικάσθη καὶ

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΗΕΝΗΤΩΝ

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς σελ. 786.

Β'

Ἐξεληθόντες ἀπὸ τοῦ προσφιλοῦς τοῖς λωποδύταις καπηλείου, τοῦ κατὰ πολὺ ὑπερτεροῦντος τὸ ἐν Παρισίους πανδοχεῖον τοῦ Λαπὲρ Μπλάρ, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Κνάμων, ὅτ τὸ ἔνομα κατέστη περιφανῶς γνωστὸν ἐκ τῶν Μυστηρίων τῶν Παρισίων, μετέβημεν εἰς τὴν Φλάουαρ ἐνθ Ἀθηστροίτ, δηλαδὴ εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ἀρθουρ καὶ τοῦ Κόκων. Τὸ χάριεν τοῦτο ἔνομα ἦτο εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὸν τόπον ὃν ἐπισκεπτόμεθα.

Ὁ κ. Πρίξ, αἶρων ἐλαφρῶς τὸ βόπτρον τῆς θύρας, μοὶ ἐψιθύρισε εἰς τὸ οὖς ὅτι ἦτο οἰκία μετ' ἐπίπλων, ὠρισμένη ἰδίως δι' ἀλλήτας, ἐπαίτας, καὶ διὰ κλέπτας. Γηραιὸς τις θυρωρὸς, εὐρεθεὶς ἄγρυπνος κατὰ τὴν προκεχωρημένην ἐκείνην ὥραν, ἦλθεν ἀσταθῶς βηματίζων νὰ μὲς ἀνοίξῃ, διότι εἰς τὰς συνοικίας ἐκείνας κἀμνοῦσι τὴν νύκτα ἡμέραν, ἀναμφιβόλως δὲ τὸ πρόστιμον ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς λίαν ἐνωρίς εἰσερχομένους. Ὀλίγοι ἐκοιμῶντο ἐξηπλωμένοι εἰς τὰ δωμάτια, οὐδ' ἀφουπνίσθησαν τὸ παράπαν ἐκ τῆς παρουσίας μας. Ἐκ τοῦ ἀσθμαίνοντος τῆς ἀναπνοῆς τῶν ἡχοῦ, ἐκ τοῦ ἡχηροῦ ῥοχαλητοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν τεταραγμένων καὶ σπασμοδικῶν κινήσεων τῶν δικωποτουσῶν τὸν ὕπνον τρίτου τινός, ἐμάντευέ τις ὅτι ἐκκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ ὧν εἶχε τελέσει πρόσφατα ὄργην. Ἀπανταχὺ ἡ ἀνάπαυσις ἐφαίνετο ταρσασσομένη ὑπὸ τῶν ἐνυπνίων καὶ τῶν διαφόρων κρυπτικῶν ἐκείνων ποτῶν, τὰ ὁποῖα πλείστον εὐκρεστοῦσι τοὺς βρεττανικοὺς λάφυργας. Ἡ τήρησις τοῦ καταστήματος ἦτο εἰς πλήρη ἀναλογίαν πρὸς τοὺς θαυμάζοντας ξένους ἢ κλιμαξὴν ἦν αὐτόχρημα βόθρος, οἱ τοῖχοι αἰσχυρῶς κατεσπιλωμένοι, καὶ προσέτι ἀποφορὰ ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν ὑγίαν ἐξήρχετο ἀπὸ τε τῶν δωματίων καὶ τῶν διαδρόμων ἀποφορὰ παλαιῶν φορεμάτων καὶ ὑποδημάτων καὶ ῥακῶν σεσηπότων. Μὴ δυναθέντες νὰ ὑποφέρωμεν τὴν καταπνίγουσαν τὴν πνοὴν ἀποφορᾶν ἐκείνην, ἐξήλθομεν, καὶ τότε ἐρρίψαμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐστιζομένου, ὅπου ἐστιβασμένα ἐπὶ τῶν τραπέζων καὶ κατὰ γῆς πλαγιασμένα ἐκοιμῶντο ἡμίγυμνα πτωχὰ μειράκια.

1. Οὐδὲ νὰ συγκριθῶσι κἀν εἶναι δυνατόν αἱ συνοικίαι τῶν πτωχῶν ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Παρισίους. Αἱ ἀπαίτιαι τρωγλαὶ τοῦ Ἀστου (Gilt), αἵτινες εὐτυχῶς ἐξέλιπον ἦδη, καὶ ἔλασι οἱ τινες δρομίστοι πτωχῶν συνοικίων δὲν διαγείρουσι τὴν βδελυγμίαν, οὐδ' ἐγκρύπτουσι τοσαύτην ἀδελότητά καὶ τοσαύτην αἴσθησιν, ὅσον αἱ συνοικίαι τοῦ Λονδίνου, περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος. Ἡ αἰτία τοῦτου ἔγεται, νομίζομεν, ἐν τῇ ἀνομοιοτάτῃ τοῦ χαρακτῆρος τῶν δύο λαῶν, ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τέλος ἐν τῷ ὑπερτέρῳ πληθυσμῷ τοῦ Λονδίνου, ὅπερ προσέτι εἶναι ὁ κεντρικὸς λιμὴν ὅλου τοῦ κόσμου.

κατεδικάσθη. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο συμβᾶν ἐπροξένησε μεγάλην φρίκην ἐν τῷ χωρίῳ, ἐγένετο πολὺς περὶ τοῦτου λόγος, καὶ ὁ κόσμος ἦτον εὐχαριστημένος διότι ὁ φονεὺς ἔλαβε τὴν δέουσαν ποινὴν.

— Ἐάν δὲν ἐτιμωρεῖτο, δι' οὐδένα θὰ ὑπῆρχεν ἀσφάλεια, λέγει ὁ Γέρω-Πέτρος εἰς ἓνα γείτονα. Θὰ ἔκλεπτον ὅ,τι ἔχομεν εἰς τὰς γαίας μας, καὶ θὰ εἰσῆρχοντο τὴν νύκτα ἐπὶ τέλους εἰς τὰς οἰκίας μας καὶ Κύριος οἶδε τί θὰ συνέβαινε!

Γείτων. — Ἐάν ὑπῆρχον κακοῦργοι εἰς τοὺς ἀγρούς μας δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ὑπάγω νὰ ἐργασθῶ.

Γέρω-Πέτρος. — Ἄλλως τε εἰς τί θὰ ἐχηρσίμευεν ἡ ἐργασία, ἐάν δὲν εἶχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ συνάξωμεν τὰ προϊόντα μας ;

Ὁ διδάσκαλος προσέθεσεν :

— Ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια εἰσὶ σχεδὸν τόσον ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἐργασίαν ὅσον καὶ ἡ ὑγεία αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἀροῦνται τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἄρρωστον, δὲν πράξατε ἔάν ἀφοῦ ἐργασθῆτε, ἐμποδίζεσθε νὰ ἀπολαύσῃτε τὸν καρπὸν τῆς ἐργασίας σας, εἶναι χειρότερον, διότι ἐκοπιάσατε ματαιῶς.

Γέρω-Πέτρος. — Ἄνευ ἀσφαλείας, οὐδεὶς ἀνοίγει τὸ κατάστημα ἢ τὸ ἐργαστήριόν του καὶ δὲν ὑπάρχει τότε οὔτε βιομηχανία οὔτε ἐμπόριον.

Γείτων. — Οὐδεὶς θὰ φυτεύσῃ τότε δένδρα.

Γέρω-Πέτρος. — Διὰ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως ὑπάρχει ἡ ἐξουσία. Ἡ ἐξουσία πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχουν φονεῖς καὶ κλέπται, καὶ χρεωστῆ νὰ λαμβάνῃ πᾶν ἀναγκαῖον μέτρον διὰ τὸ δημόσιον συμφέρον.

Γείτων. — Ἡ.χ. ὀφείλει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάδοσιν τῶν ἐπιδημιῶν καὶ ἐπιζωστιῶν.

Διδάσκαλος. — Τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ πράξῃ, ὀφείλει ὅμως νὰ λαμβάνῃ μέτρα προφυλακτικὰ καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν διὰ νὰ ὀλιγοστεύῃ τὸν ἀριθμὸν ἢ τὴν ἐπέκτασιν τῶν θεομηνιῶν τούτων.

Γέρω-Πέτρος. — Χμ ! ἡ ἐξουσία, εἴτε τοῦ δήμου, εἴτε τοῦ νομοῦ, εἴτε τοῦ Κράτους, ἔχει πολλὰς ἄλλας ἐργασίας νὰ κάμῃ.

Διδάσκαλος. — Ἀναμφιβόλως, ἐάν θέλῃ τις νὰ ἀπαριθμῆσῃ ἀπάσας τὰς ἐργασίας των, ἀπὸ τῆς ἐξοπίσεως τοῦ τόπου διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν πόλεμον — ἢ διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν τόπον — μέχρι τῶν κωνοισμῶν τῶν ἀφορώντων τὰς ἀμάξας διὰ νὰ μὴν καταπατῶσι τοὺς διαβάτας.

Γέρω-Πέτρος. — Ἡ ἀκριβήμησις μάλιστα θὰ ἦτον μακροτάτη. Ἄλλως τε, ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἠξεύρει. Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὅλος ὁ κόσμος δὲν ἔχει πάντοτε πρόχειρον εἰς τὴν μνήμην του ὅτι ἡ ἐξουσία ὑπάρχει ἔχι διὰ τὸ συμφέρον τῶν ὑπαλλήλων τῆς, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον τοῦ δημοσίου, ἧτοι ὅλου τοῦ κόσμου.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἐκτετατὸ τέλος.

Οἱ μικροὶ οὗτοι ἀλητκι, ὧν οἱ γονεῖς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐργασίαντων, παρεσκευάζοντο οὕτως εἰς τὸν βίον διὰ τῆς ἐνδείας, τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ἀμικθείας. Τέκνα ἀφιερωμένα εἰς τὴν κακοήθειαν καὶ εἰς τὰς φυλακὰς, ἄξιοι υἱοὶ τῶν πατέρων των! Ἐπειτα ἀποροῦμεν ὅτι ἐν Λονδίῳ αἰὶνὰ τῆς πτωχολογίας ἐπιφερόμεναι καταστροφὴ ἐπεκτείνονται καθ' ἑκάστην, μεθ' ὅλα τὰ φιλανθρωπικά καταστήματα, καὶ ὅτι ἡ ἀλητεία, ἡ ἐπιτεία, ἡ κλοπὴ καὶ οἱ φόνοι ἀποικτῶσι τοσούτους θιασώτας ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ Βαβυλῶνι!

Ἐὰν ἡ ὁδὸς τοῦ Ἀρθου καὶ τοῦ Κόκρου παρυσιαζῆ οἰκήματα οὕτως ἄθλια, τί νὰ εἶπω περὶ ἐκείνων τῆς ὁδοῦ Κητ Λόερ Κέιτ, ὅπου δικιτῶνται οἱ ἐπιτηδείστεροι καὶ ἐπικινδυνώδεστεροι τῶν κλεπτῶν, ὡς αὐτὸς ὁ ἀστυνόμος Πρίς ἐτιλοφῶσαι αὐτούς; Ἐκεῖ κατοικοῦσιν οἱ εὐρωπαϊκὴν φήμην ἔχοντες λωποδῦται (pick-pockets), οἱ ἐκμεταλλευόμενοι ἐπιστημονικῶς τὸ Λονδίον καὶ τὴν Μεγάλαν Βρετανίαν, οἱ μελετῶντες πρὸ πολλοῦ χρόνου τὰ σχέδιά των, ἀπατεῶνες μορφωθέντες ἐν ἐταιρίᾳ, ἔχοντες τοὺς ἀρχηγούς των καὶ τοὺς κλονισμούς των, καὶ οἱ ὅποιοι ἀφίνοντες πρὸς στιγμὴν τὰς πόλεις τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, μεταβαίνουσιν ἰνα ταραξῶσι καὶ τοὺς Παρισίους ἢ τὴν Βιέννην διὰ τῶν πρατόλμων κλοπῶν των.

Ἄλλ' ἂς ρίψωμεν τὸν πέπλον ἐπὶ τῶν καταγωγῶν τῶν κλεπτῶν τούτων, τὰ ὅποια ἡ ἀστυνομία ἐπιτρέπει καὶ ἀνέχεται ὅπως εὐκολώτερον στήνῃ ἐν αὐτοῖς τὰς γαλεάγρας τῆς, καὶ ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ὁδὸν Μοντάγου, ὅπου εὐρίσκονται οἱ εὐπεπεστέροι κατὰ τὸ φαινόμενον οἰκημάτων. Ταῦτα εἰσὶ τὰ ξενοδοχεῖα ὅπου διαμένουσιν οἱ ταχυδακτυλοῦργοι, οἱ ἀγύρται, οἱ γόητες, οἱ ἀθίγγανοι, οἱ τῶν ἀγνῶν μουσικοὶ, ἅπας ὁ λαθρεμπορικὸς ἐκεῖνος κόσμος, ὁ ἀκολουθῶν τὰς ἐμποροπανηγύρεις καὶ τὰ ἵπποδρόμια. Ἐκεῖ διεμείναμεν εὐχαρίστως ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς τῶν θηκῶν, ὅστις, ἀντὶ νὰ κοιμηθῆται εἰς τὴν κλίναν του κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἥτις ἦν ἡ τρίτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐθερμαίνετο ἀμερίμως ἐν τῇ κοινῇ αἰθούσῃ, ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἡμῖν δείγμα τι τῆς ἰκανότητός του. Ἐξετέλεσε δὲ ἐνώπιον ἡμῶν στροφὰς τινὰς τῶν παιγνιοχάρτων καὶ ἄλλα ταχυδακτυλογραφικὰ παίγνια μετὰ ἐπιτηδειότητος μὴ στερουμένης ἀξίας τινός. Τὸ περιεργότερον ὅλων συνίστατο εἰς τὸ νὰ δέσῃ σφικτὰ εἰς τὴν ἄκραν ἐνὸς μακροθλίου ἐν σελλίον, τὸ ὅποιον ἔλαβε παρ' ἐνὸς ἐξ ἡμῶν, εἶτα ἔλυε τὸν δεσμὸν καὶ ἐδείκνυεν ἡμῖν ἀντὶ τοῦ ἀργυροῦ ἡμῶν νομίσματος μίαν μεγάλην χαλκίνην πένναν δέκα ἐκκοστωμένων, ἣν παρουσίαζεν ἡμῖν μετὰ τῆς ἐξαιρέτου ἐκείνης χάριτος, ἥτις προκτρῆται εἰς μόνους τοὺς ταχυδακτυ-

λοῦργους. Εὐχαρίστως ἀπεδεχόμεθα ταύτην τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ μετάλλου, ἥτις ἐπανελήφθη πλειστάκις ἐνώπιόν μας καὶ πρὸς ζημίαν μας, διότι, ἀντιθέτως πρὸς τὴν μέθοδον τῶν ἀλχημιστῶν, οἵτινες τοῦλάχιστον προσεπάθουν νὰ μεταβάλλωσι τὸν χαλκὸν εἰς ἄργυρον καὶ τὸν μόλυβδον εἰς χρυσόν, οὗτος ἔπραττε τ' ἀνάπαλιν. Μεθ' ὅλα ταῦτα ἀπεσύρθημεν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν ταχυδακτυλοῦργον καὶ ὁ ταχυδακτυλοῦργος ἔτι μᾶλλον εὐχαριστημένος ἀπὸ ἡμᾶς.

Οὕτω μιγνύοντες τὸ κωμικὸν ἐν τῷ σπουδαίῳ, περιηγοῦμεθα τὰς ἀλλοκότους ἐκείνας συνουσίας ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον τῆς ἀστυνομίας ὄμμα. Ἄνευ αὐτῆς ἀναντιορήτως, οὐχὶ μόνον διετρέχονμεν κίνδυνον νὰ χάσωμεν τὸ ὑποκάμισόν μας, ἀλλ' ἴσως ἴσως καὶ νὰ κρεουργηθῶμεν, ἐὰν ἀπειρώμεθα ὑπεράσπισιν τινὰ. Τὰ παρ' ἡμῶν ἀπαντῶμενα πρόσωπα ἦσαν σκυθρωπαμένα. Μεθυσιμένοι ἐκ τοῦ οἴνουπνεύματος οἱ φαυλόβιοι οὗς ἠπαντῶμεν ἐπανήρχοντο ψηλαφοῦντες τὴν ὁδόν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξηπλοῦντο παραλλήλως πρὸς τινὰ τοίχον, ὅπως μὴ ἐγερωθῶσι μέχρι τῆς ἡμέρας· ἄλλοι δὲ ἐπιπτον ἐπὶ σωρῶν ἀκαθαρσιῶν, ὑφ' ὧν ἐκαλύπτοντο κατὰ τὸ ἦμισυ. Ἐτεροι ἐβυθίζοντο εἰς τὸν βόρβορον ἢ διωλίσθαινον παρὰ τὸ βυάκιον, οὗ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, θωπεῦον τὸ πρόσωπον καὶ τὰ μέλη των, ἀφύπνιζεν αὐτοὺς πρὸς στιγμὴν. Ἡνοιγον τότε ἐξᾶλλον τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἀπέτεινον λέξεις τινὰς τῷ διαβάτῃ ἐν ἀκαταλήπτῳ γλώσσῃ. Ἄπαντες οἱ διαβάται δὲν ἦσαν μεθυσιμένοι, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀντιστῆ εἰς τὰ ἀποτελέσματα παρατεταμένου πότου. Ἐκ τούτων οἱ μὲν διέβαινον θορυβωδῶς, ψάλλοντες αἰσχροῦ ἄσματα διὰ τῆς ἀμούσου ἐκείνης φωνῆς ἥτις προσιδιάζει τοῖς πλείστοις τῶν Ἀγγλῶν, ἕτεροι δὲ, ἰστάμενοι εἰς τὰς θύρας, ἐλάλουν σιγὰ καὶ ἐφαίνοντο μελετῶντες κακὸν τι ἐπιχείρημα. Κατὰ τὴν διαβάσιν τῆς ἀστυνομίας ἐσιώπων πάραυτα καὶ ὑπεκρίνοντο ὅτι περιπατοῦσι.

Προσκόποντες αἰετοπερὶ τοῦ ἐξηχρησμένου τούτου πλήθους, ἀφίχθημεν εἰς τινὰ δυσωδεστάτην ἀτραπὸν. Διὰ μιᾶς θύρας ὅλως ἀνοικτῆς εἰσῆλθομεν εἰς πεπαλαιωμένην τινὰ οἰκίαν ἥς τὸ παραλελυμένον σκιδῶμα δὲν παρεμπόδιζε τὴν θέαν τῶν ἐκτός. Μὴ ὑπάρχοντος φανοῦ ὅπως ἀναβῶμεν τὴν κλίμακα, ἐλάβομεν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὸ φῶς, καὶ ἠκολουθήσαμεν ἐν τῶν πρῶτων τῶν κλητῆρων, ὅστις ἤνοιγε τὸν δρόμον φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ φαναρίου του. Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ἐντὸς ῥυπαρᾶς τρώγλης ἐχοῦσης ἡμιανοικτὴν τὴν θύραν, δύο ἄνθρωποι ἔκειντο ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης, δύο πρόσωπα κκούργων τὰ ὅποια ἔρριπτον εἰς ἡμᾶς ἄγρια βλέμματα, γογγύζοντες καὶ βλασφημοῦντες διότι ἀφηνείθησαν ὑπὸ τῶν φρέντα δόγῃ (γᾶλλον ἀσύλων), καὶ στέλλοντες εἰς τὸν διάβολον τὴν

αὐθάδη ἡμῶν περιέργειαν. Ἐκείθεν ἀνέβημεν εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα διὰ κλίμακος σκοτεινοτάτης. Ἡ θύρα τοῦ δευτέρου πατώματος ἦτο κεκλεισμένη, οἱ δὲ κλητῆρες κρούουν, φωνάζουν, ἀπαγγέλλουσι τὸ ὄνομα καὶ ἐπάγγελμά των, ἀλλ' οἱ ἐνοικοῦντες καταπτοχθέντες καὶ φοβούμενοι ἐπίθεσιν τινὰ, ἀρνοῦνται ν' ἀνοίξωσι. Ἐμείναμεν τότε ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀπηωρημένοι ὁ εἰς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, ἐν τῷ δρυφάκτῳ τῆς κλίμακος. Ἐγὼ ἤμην ὁ τελευταῖος τῆς ἀλύσεως κρίκος, δὲν ἐβλεπα δὲ τὸν δάκτυλόν μου, καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι εἰς τῶν δύο κοιμωμένων κκούργων θὰ ἤρχετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ με διασεισῇ σπουδαίως διότι, ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, ἐταράττομεν τὸν ὕπνον τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀνθρώπων. Ἐπὶ τέλους ἡ θύρα ἠνοίχθη. Τότε οἱ κλητῆρες ἅπαντες ἐξέφερον διὰ μιᾶς τὰ φανάρια των καὶ διέβησαν αὐτὰ πρὸς τὰς κλίνας ὅπως φωτίσωσιν αὐτὰς κάλλιον, ἡμεῖς δὲ ἐκ σφοδρῆς περιεργείας ὠθούμενοι, εἰσεβάλλομεν ἅπαντες ἐντὸς τῶν ἀθλίων ἐκείνων δωματίων. Θεέ μου! ὅποια ἐλεεινότης! Δὲν ἐπιστεῦμέν ποτε ὅτι ὑπάρχουσιν ὄντα οὕτως ἐγκαταλειμμένα. Οὐδεμία ὑελοῦ ὑπῆρχεν εἰς τὰ κρούρα, ὅπου, ἀντὶ παραπετάσματος, ἐκρέματο ῥυπαρὸν τι τεμάχιον σκωτικοῦ ὑφάσματος, τὸ ὅποιον πολλάκις εἶχε χορησιμεῦσαι ὡς ἐνδυμα γυναικίον ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὡς κερκπέτασμα ἐν νυκτί. Ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπῆρχεν ἄθλιόν τι ἐράπλωμα καὶ πενιχρὸν τι ἀγυρόστρωμα, καὶ προσέτι τρεῖς νεάνιδες, αἵτινες ἐκοιμῶντο ἐκ διαλειμμάτων συμπιεζόμεναι ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, τρεῖς νεάνιδες, ἔχρυσαι δεκαεξαετῆ ηλικίαν, ὠχραὶ καὶ ἐξητλημένοι ἐκ τοῦ τῆς κείνης καὶ τῆς ἐνδείας! Ὅποσον θὰ ἦναι τρομερὸς ὁ χειμῶν διὰ τὰς δυστυχεῖς αὐτάς, καὶ πῶς, ἐργόμενων τῶν παγετῶν, δύνανται ν' ἀντέχωσι πρὸς τὰ ψύχη καὶ τὰς λοιπὰς ἀτμοσφαιρικές δυσκρασίας; Πτωχαὶ κόραι! ἀπότου ἐγεννήθησαν πεινώσι πάντοτε! Παρατηρῶν τὰς ξανθὰς καὶ νεκρὰς αὐτῶν κεφαλὰς, αἵτινες διετήρουν εἰσέτι χαρκατῆρὰ τινὰ ἀθωότητος, ἀκουσίως μου ἀνεμνήσθη τῶν ὠραίων τούτων τοῦ ποιητοῦ στίχων:

Oh! n'insultez jamais une femme qui tombe!
Qui sait sous quel fardeau la pauvre âme succombe?
Qui sait combien de jours sa faim a combattu?

ἦτοι:

Ὁ, μὴ προσηλακίζετε γυναῖκα ἥτις πίπτει!
Τίς οἶδε τί εἰς τὸν θυλὸν ἀπέλιπα τὴν ρίπτει...
Τίς οἶδε πόσας ἡμέρας διήγαγεν ἡμίρας,
[Ὅσων νυκτῶν ἀνομιήτος ἀνέμεινε τὸ πῆρς!]

Ὁ κ. Πρίς ἠθέλησεν ἐνώπιον ἡμῶν ν' ἀνακρίνη τὰς μικρὰς ἐκείνας ἐπαίτιδας. Αὐταὶ ἀπεκάλυψαν τότε τὰς κεφαλὰς των, ἂς εἶχον προσπαθήσει νὰ κρύψωσιν, οὐχὶ διὰ τῶν σκεπασμάτων τὰ ὅποια δὲν ἦσαν ἀριστῶντας μεγάλα, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν των. Εἶτα, καθεσθίεσαι ἐπὶ τῆς

κλίνης, ἔφερον ἐξ αἰδοῦς τὰς χεῖρας εἰς τὰ στήθη των καὶ τέλος προσήλωσαν εἰς ἡμᾶς βλέμμα πλήρες γλυκύτητος. Ἐν αὐτῷ ἀνεγίνωσκεν τις ἀφελῆ τινὰ ἐκπληξίν, τὰ τρία δὲ ταῦτα νέα πρόσωπα εἴκουσαν ἀπάντων ἡμῶν τὴν συμπάθειαν.

— Πῶς ὀνομάζεσθε, δεσποινίδες; ἠρώτησεν αὐτὰς ὁ διευθυντής, μετὰ τῆς ἐπιφυλακτικῆς ἐκείνης ἀθρότητας μεθ' ἧς οἱ ἄγγλοι φέρονται πρὸς τὰς γυναῖκας ἐν πάσῃ περιπτώσει.

— Ἐγὼ, ὀνομάζομαι Μαρία· αἱ φίλαι μου, Βέττυ καὶ Ζέντυ, ἀπάντησε μία ἐξ αὐτῶν, ἡ μάλλον τῶν ἄλλων θαρραλέα.

— Ποῖαν ηλικίαν ἔχετε;

— Δεκαεξὶ καὶ δεκαεπτὰ ἐτῶν.

— ἔχετε ἀδελφὴν τοῦς γονεῖς σας;

— Ποτὲ δὲν ἐγνωρίσαμεν γονεῖς.

— Διατί δὲν ἐργάζεσθε;

— Τὸν τελευταῖον μῆνα εἶχαμεν ἐργασίαν, ἀλλὰ ἐστερήθημεν αὐτῆς μετὰ ταῦτα. Μάτην δ' ἐζητήσαμεν ἀλλαχού.

— Ποῦ ἠργάζεσθε λοιπόν;

— Εἰς τι ἐργαστήριον βραψίματος.

— Καὶ τῶρα τί κάμνετε;

Ἐνταῦθα ἐπλήθη σιωπῆ ἥτις ἐστενοχώρει ἡμᾶς. Αἱ πτωχοῦλαι ἤθουν ἐλεημοσύνην, ἡ ἀνεζήτουν ἐντὸς τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀκαθαρσιῶν ἀντικείμενόν τι πρὸς πώλησιν, πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τροφὴν των, τὴν δὲ νύκτα ἤρχοντο καὶ αἱ τρεῖς ἀντὶ μιᾶς πέννας εἰς τὰ δυσώδη ταῦτα καταγῶγια ν' ἀνακρυθῶσι πρὸς στιγμὴν ἐπὶ μιᾶς ἀθλίης ψάθης, μένουσαι σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν λωποδυτῶν, τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν ἀλητῶν τοῦ ἀχρειστέρου εἰδους. Ἀπεσύρθημεν τότε περιελγείς, ἀφήσαντες ὀλίγα χρήματα εἰς τὰς δυστυχεῖς ἐκείνας κόρας αἱ ὅποια δακρῶσαι ἐξέφρασαν ἡμῖν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Τὰ ἐρείπια ἐκείνα, ἔνθα διανυκτερεύουσιν οἱ ἐπαῖται, δὲν διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ἀστυνομίας, ὡς ἐλεγέ μοι ὁ κ. Πρίς, ὁ πρὸς τὴν ἀτομικὴν δὲ ἐλευθερίαν σεβασμὸς ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι τοιοῦτος, ὥστε ἡ Ἀστυνομία δὲν εἰσέρχεται συνήθως ἢ μετὰ τινος συστολῆς. Εἰς τὰ ἄθλια ἐκεῖνα καταφύγια διαδοχαμνίζονται πολλὰ πράγματα ἄξια συμπαθείας καὶ ἐλέους, διηγοῦνται δὲ ὅτι ἐν ἐνὶ τούτων τῶν ἀπεχθῶν οἰκημάτων, ὅπου οἱ ἐπαῖται καὶ αἱ ἐγκαταλειμμένοι νεάνιδες διανυκτερεύουσι, πτωχὸς τις ἄνθρωπος, ἀποθανὼν ποτε ἐκ τῆς πείνης ἐν τῷ μέσῳ σωρείας κουρελλίων ὅπου ἐκοιμήτο κατὰ γῆς, κατεργάθη ἐξ ἡμισείας ὑπὸ τῶν μυῶν καὶ τῶν κυνῶν.

Ἦτο ἡ τρίτη ὥρα τῆς πρωῆς ὅτε ἀπῆλθομεν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου. Εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν, ὅπου ὁ κ. Πρίς ὠδήγησε τότε ἡμᾶς, ἦτο ἡ φυλακὴ ὅπου ἐγκλείουσι τοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς συλλαμβανόμενους μεθύσιους καὶ παραγοποιούς. Χάριν

ἡμῶν ἦνοιζαν τινὰς τῶν εἰρκτῶν ἐκείνων· εἰς μίαν αὐτῶν ἦσαν συνεσσωρευμένοι ἄνθρωποι χωνεύοντες ἡσύχως τὸν οἶνον ὃν ἐπιον ἢ θέτοντες ἐπιδέσμους εἰς τὰς νωπὰς αὐτῶν πληγὰς. Τινὲς αὐτῶν ἀπειρήθησαν νὰ ἐπικρίνουν τὴν κράτησιν τῶν ἰδόντες τὸν διευθυντὴν Πρίς, ὃν ἀνεγνώρισαν ἐν μέσῳ τῶν βακχικῶν ἀτμῶν, ἀλλὰ πάραυτα ἐκλείσθη φρονίμως ἡ θύρα, καὶ οὕτως ἐσίγησαν οἱ δυσπειθεῖς ἐκεῖνοι. Εἰς ἑτέραν εἰρκτὴν ἦσαν κεκλεισμένοι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι, ἥττον ἤσυχοι τῶν ἀνδρῶν, ἐφλυάρουν ἀνυποφόρως, εἶχον δὲ, πῶρκα τοῦλάχιστον, εὐλογον πρόφασιν τὸ ποτόν. Εἰς τρίτον τι καταγώγιον, τὸ θέαμα ἦτο φοβερόν· γυνὴ τις ἀποκεχωρισμένη τῶν λοιπῶν, διότι κατείχετο ὑπὸ ἀληθοῦς παροξυσμοῦ μανίας (*delirium tremens*), ἔχουσα τὴν εἰς τοὺς ὄρους τῆς κυμαινομένην κόμην ἐν πλήρει ἀταξίᾳ, ἐξηγριωμένον τὸ βλέμμα, καὶ καθημαγμένον τὸ πρόσωπον διὰ τῶν ὀνύχων τῆς τὸ ὅποιον περιέφερε μανιωδῶς, ἐφαίνετο ἀληθῆς εἰκὼν ἀρπυΐας τινός. Ἐνοήσασα ὅτι ὁ κ. Πρίς εἶχεν ἀφιχθῆ.

—Θέλω νὰ ἐξέλθω, κύριε διευθυντᾶ, ἀνεκραύγασε· θέλω νὰ φύγω, θέλω νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου· μὲ περιμένουσιν ὁ σύζυγός μου καὶ τὰ τέκνα μου!

Ἡ καρδιά τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρὸς ἐπαλλεν ἐντὸς τῆς μεθῆσου γυναικός.

—Ἄνοιξέ μου νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου!

Εἶτα, μεταβαίνουσα ἀπὸ τῆς μανίας εἰς τὴν πραότητα,

—Ἐλα λοιπὸν, ἀγαπητέ μοι κύριε Πρίς, καλέ μου φίλε, ἔλεγεν, ἀπόλυσέ με· σὰς ὑπόσχουμαι νὰ ἦμαι ἀρετὰ φρόνιμος.

Βλέπουσα δὲ ὅτι δὲν εἰσηκούετο·—Εἶναι ψύματα! ἐφώναζε, δὲν εἶμαι μεθυμένη, τοῦτο εἶναι κακοήθεια τῶν κλητῆρων· αὐριοὶν θὰ ὑπάγω ν' ἀναφερθῶ εἰς τοὺς δικαστάς.

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἔκραυε διὰ τῆς κεφαλῆς τοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς τῆς· ἔσειε τὴν θύραν ἐπὶ τῶν στρογγύλων τῆς, ἀκατάληπτοι δὲ λέξεις· ἐξήρχοντο ἀπὸ τοῦ στόματός τῆς· ἐκυλίετο κατὰ γῆς, ἀφρίζουσα, καὶ ἀείποτε κραυγάζουσα. Περαιεῖναιμην ἐκεῖ ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥρην καὶ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ μαινὰς ἐκεῖνη δὲν ἔπαυσε κραυγάζουσα. Ἐνίστε ἐπεκαλεῖτο ἡμᾶς· αὐτοὺς, ἄλλοτε ἐπεκαλεῖτο εἰς ἀρωγὴν φαντασιώδη ὄντα. Δὶς ἀπεπειρήθη νὰ παρατηρήσῃ αὐτὴν ὅπισθεν τῆς θύρας, καὶ δις ὑπεχώρησα πεφοβισμένος σχεδὸν ἐνώπιον τῆς μανικῆς ταύτης, ἥτις ἤθελε νὰ βίβη κατ' ἐπάνω μου, εἰ καὶ ἡ θύρα τῆ ἐκώλυε τὴν διάβασιν. Εἰς τῶν κλητῆρων ἦνοιζεν ἐπὶ στιγμήν τὴν φυλακὴν τῆς, καὶ τότε καταπραυνθεῖσα ἰκέτευε διὰ γλυκυτάτης φωνῆς ὅπως τῆ ἀποδώσωσιν τὴν ἐλευθερίαν τῆς. —Ναὶ, αὐριοὶν τὸ

πρῶτ' ἐλευθεροῦσαι, τῆ ἔλεγεν εὐμενῶς ὁ κλητῆρ, καὶ τότε ἡ μέγαιρα ἐκεῖνη ἐσιώπησε.

Τὰ διάφορα θεάματα ὧν ἐγενόμεθα ἀλληλοδικύχως μάρτυρες κατὰ τὴν νύκτα ἐκεῖνην, μᾶς εἶχον παραδόξως συγκινήσει, καὶ κατὰ τινὰ τρόπον μᾶς εἶχον τῆ ἀληθείᾳ καταζαλίσει. Εἶχε σημάει ἡ τετάρτη τῆς πρωΐας καὶ ἡ ἡμέρα ὑπέφωσκεν ἤδη ἐν Λονδίῳ, ὅπου ὁ ἥλιος κατὰ τὸ θέρος δύει σχεδὸν ἐπίσης ἀργὰ καὶ ἀνατέλλει κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ὥραν καθ' ἣν καὶ ἐν Πετροπόλει. Βίχομεν δὲ τότε ἀνάγκην ἀέρος καὶ φωτός. Διὸ, εὐχαριστήσαντες τὸν τε διευθυντὴν καὶ τοὺς κλητῆράς του, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τῶν βορβορωδῶν ἐκείνων συνοικιῶν ἐνθα διστρίψαμεν ἐπὶ ἐξ ὀλοκλήρους ὥρας.

Ἦδη αἱ καπνοδόχοι τῶν μεταξὺ τῶν γεφυρῶν τοῦ Λονδίνου, τοῦ *Southbank*, τοῦ *Blackfriars* καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης ἐκτεινομένων βιομηχανικῶν καταστημάτων, ἤρχιζον ν' ἀποπέμπωσιν εἰς τὸν αἰθέρα σκιάν τινα καπνοῦ. Τὰ ἐργαστήρια τῶν μηχανῶν, τὰ ζυθοπωλεῖα, τὰ βυρσοδεψεῖα τῶν βιομηχανικῶν ἐκείνων συνοικιῶν ἀνελάμβανον μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν των, ἐνῶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον πύργον τὸν δεσπόζοντα τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως, τὰ ἡγκουροβλημένα πλοῖα ἐφαίνοντο ὡσεὶ ἐγειρόμενα ἀπὸ τοῦ νυκτερινοῦ ὑπνου των. Λέμβοι τινὲς ἤρξαντο κινούμεναι, τῆδε κκεισε δὲ ἠκούετο ἤδη ὁ θόρυβος τῆς ἐπὶ τοῦ ἀκμονοκαταπιπτούσης σφύρας καὶ ὁ ὄξυς τοῦ ἀτμοῦ συριγμός. Ἐλαφρά τις ὀμίχλη, ἥτις ἀπολύετο ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀκνηρὰ ὕδατα ἅτινα καταβαίνουσι τοσοῦτον βραδέως μέχρι τῆς θαλάσσης, ἀνῆρχετο ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ὄχθης καὶ κατεκάλυπτεν ἐν μέρος τῆς πόλεως, χωρὶς ὅμως νὰ κρύπτῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μᾶς τὸ μεγαλοπρεπὲς πρόσωπον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ *Ουέστμινστερ*, τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου λούει ὁ *Τάμεσις*, καὶ τὸν ὑπερήφανον θάλον τοῦ ἀγίου Παύλου, τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχαίου Λονδίνου. Τίς ζωγράφος, ἢ τίς ὀδοιπόρος, διαβαίνων ἀπὸ τῆς γεφύρας ἐν ἡ ἰστάμεθα, δὲν ἔριψε στιγμᾶς τινὰς τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς μοναδικῆς ταύτης ἀπόψεως, ἥτις ὅμως τῆ στιγμῆ ἐκεῖνη ἔφερε κηλιδά τινα. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν λιθίνων καθισμάτων τῆς τοῦ Λονδίνου γεφύρας, δύο γυναῖκες, πλαγιασμένοι ἢ μία παρὰ τὴν ἄλλην, καὶ πλησίον αὐτῶν μικρὰ κόρη, ἐκοιμῶντο θαθέως εἰ καὶ ὁ ἄνεμος τῆς πρωΐας ἦν ψυχρότατος, τὸ θέαμα δὲ τοῦτο ἀνέμνησεν ἡμᾶς τὴν ἐκδρομὴν τῆς νυκτός. Εἰ καὶ διηρχόμεθα ἄλλας συνοικίας, μ' ὅλα ταῦτα ὅμοια θεάματα διεδέχοντο ἄλληλα μεχριστοῦ ἀφίχθημεν εἰς τὴν κατοικίαν μᾶς. Ἐν τῇ *Στρανδ*, τὰ νυκτερινὰ ὄργια παρετείνοντο μέχρι τῆς πρωΐας, ὅτε δὲ ἐπανήλθομεν οἴκοι, τὰ καταστήματα τοῦ *Καυμάρκετ*, ἀνοικτὰ καὶ

κατάφωτα εἰσέτι, ἐνέκλειον τοὺς διηνεκεῖς οἰνοπότας των. Ἐν τῇ ὁδῷ, κεκρυμμένα ἐν τοῖς φαντώμασι τῶν θυρῶν, ἐκοιμῶντο τὰ ἀγυροπαιδιὰ τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἐπὶ δὲ τοῦ λιθοστρώτου τέσσαρες κλητῆρες μετεκοιμίζον ἐπὶ φορέου γυναϊκά τινα νεκρὰν ἐκ τῆς μέθης.

Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ ἀλγεῖνὰ θεάματα τὰ ἐκτυλισσόμενα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ περιηγουμένου τὰς πενιχρὰς συνοικίας τοῦ Λονδίνου.

Καὶ ὅμως τίποτε ἄλλο δὲν περιέγραψα ἢ ἀπλῶς τὴν ἀλήθειαν.

Ἐτεροι συγγραφεῖς ἐμελέτησαν καὶ περιέγραψαν λεπτομερέστερον τὸν ἀγγλικὸν βίον, αἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συγγραφαὶ τοῦ Ἄλφόνσου Ἐσκιρῶ καὶ τοῦ Λέοντος Φοσσέ ἐπικυροῦσι τὰ παρ' ἐμοῦ ἀνωτέρω λεχθέντα· ἀλλὰ ὁποῖα θεοκτεία εἶναι ἀρὰ γε δυνατὴ εἰς τοσαύτην ἀθλιότητα; Ἡ ἐπαιτεία εἶναι ἄρα κακὸν ἀθεράπευτον, πληγὴ ἦν αἱ νεώτεροι κοινωναὶ ὀφείλουσι νὰ παραδεχθῶσιν ἄνευ ἐλπίδος· ἀπαλλαγῆς ἀπ' αὐτῆς; Αἱ μεγάλοι πόλεις εἰσὶν ἀμετακλήτως καταδικασμένοι εἰς τὰ ἀλγεῖνὰ θεάματα, ὧν παρέχει ἡμῖν δείγμα ἡ πόλις τοῦ Λονδίνου; Ἰδοὺ τί διελογίζομαι ἐπανερχόμενος ἀπὸ τῆς ἐν *Ουάιτ Σάπελ* νυκτερινῆς ἐκδρομῆς μου, μοι φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ ὁ ἀναγνώστης, ὁ ἐλάχιστος σκεπτόμενος ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν λαῶν βίου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ, θὰ περιπέσῃ εἰς ὁμοίους σκέψεις. Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ ἀσφαλέστερον μέσον δι' οὗ ἡδυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνάδισιν τῶν πτωχῶν τάξεων; Τὸ κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἕτερον βλέπω ἢ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀντροφήν! Οἱ ἄγλοι πολλὰ ἐπράξαν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλὰ βεβαίως ὀλιγώτερα ἀπ' ὅσα ἐπράχθησαν ἐν Ἐλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἐν Ἐλβετίᾳ μάλιστα ὑπάρχουσι διαμερισμάτα ἐνθα πτωχοὶ δὲν ὑπάρχουσι. Τὰ φιλάνθρωπικὰ καταστήματα, ὡς λόγου χάριν τὰ πτωχοκομεῖα, τὰ ἐνεχυροδανειστήρια, αἱ φιλάνθρωπικαί ἐταιρίαι, δὲν δύνανται νὰ φέρωσιν ἢ ἐλάφρυνσιν τινα τοῦ κακοῦ, οὐδόλως δὲ δύνανται νὰ στερεώσωσιν τὰς πηγὰς του. Ἄλλως τε δὲ οὐδεμίαν πορίζουσι ἀνακούφισιν εἰς τοὺς αἰσχυνόμενους νὰ ἐπιδείξωσιν τὴν πενίαν των καὶ εἰς τοὺς συσταλλομένους νὰ ἐπικαλεσθῶσι δημοσίᾳ τὴν τῶν ἄλλων συνδρομήν. Αἱ ὑπὲρ τῆς νηραλιότητος ἐταιρίαι· ἐλάχιστόν τι μέρος τῶν μεθῆσον διορθοῦσι· αἱ βιβλικαὶ ἐταιρίαι, αἱ ἐν ὑπαίθρῳ διδασκαλαὶ ὧν πολλὴ χρῆσις γίνεται ἐν Λονδίῳ, οὐδόλως

δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσι τὴν θρησκείαν εἰς τοὺς ἀπολέσαντας πᾶσαν πρὸς αὐτὴν κλίσιν. Διαταγαὶ τινὲς τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν συντελοῦσι μάλιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κακοῦ, διότι τί ὄφελει νὰ ἐπιβάλλωσιν ἀργίαν κατὰ τὰς Κυριακάς, ἀφοῦ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τὰ ἐπ' ὀλίγον κλεισθέντα οἰνοπωλεῖα ἀνοίγονται καὶ πάλιν, τὰ δὲ ζυθοπωλεῖα μένουσι διαρκῶς καὶ ἀενάως ἀνοικτὰ; Οἱ φιλοπόται συσσωρεύονται ἐπικινδύνως παρὰ τὴν θύραν, ὥστε αἱ ἀστυνομικαὶ διαταγαὶ προκαλοῦσιν οὕτω τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς διαπληκτισμούς.

Ὅπως καταπολεμηθῆ ἐπιφωρῶς ἡ ἐπαιτεία καὶ ἅπανα ἢ ἐκ πολλῶν δεινῶν ἀποτελουμένη ἀκολουθία τῆς, δεόν νὰ διαχυθῆ ἐπὶ πάσῃ θυσίᾳ ἢ ἐκπαίδευσί, διότι οὗτος εἶναι ὁ καλλίτερος καὶ βεβαιότερος τρόπος τοῦ ν' ἀνυψωθῆ ἡ ἠθικότης καὶ ἡ διάνοια συγχρόνως τοῦ πλῆθους, καὶ νὰ ἐθισθῆ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν οικονομίαν δι' ἧς δύνανται νὰ ἐπιτύχῃ εὐμάρειάν τινα.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐγένετο ἐν Λονδίῳ περιεργὸς ἀπόπειρα ἐπὶ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν μικρῶν παιδῶν τῶν καθαρζόντων τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς καπνοδόχους. Ἄνθρωποι φιλελεύθεροι κατέγραψαν τοὺς πτωχοὺς ἐκεῖνους καὶ ἐγκαταλειμμένους παῖδας εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς ἀγωγὴν τινα καὶ ἐπάγγελμά τι, ἀντὶ ν' ἀφῆσωσιν αὐτοὺς ἀέργους καὶ ἀλητεῦντας. Ὑπάρχουσι δὲ πολλαὶ πιθανότητες νὰ ἐλπίσῃ τις ὅτι θ' ἀναδειχθῶσι ποτὲ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ πολῖται· ἐν τοσοῦτῳ ἐργάζονται, διδάσκονται, κερδίζουσι μικρὸν τι ἡμερομίσθιον, καὶ τέλος εἶναι ὄντα ἀπολυτρωθέντα ἀπὸ βεβιαίας ἀπορίας, καὶ ἴσως ἴσως ἀπὸ τῶν βδελυρωτέρων ἐγκλημάτων. Ἡ ἀγωγή λοιπὸν, καὶ μετὰ τῆς ἀγωγῆς ἡ ἐργασία, καὶ τότε ἡ ἐπαιτεία θέλει ἐξαφανισθῆ ὀλοτελῶς, οὐδεὶς δὲ θὰ εὐρεθῆ νὰ εἴπῃ ἐν τῷ μέλλοντι ὅτι ἐν Λονδίῳ, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὑπάρχουσι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδες ἀτόμων ἀνεστῶν καὶ ἀπατρίδων, δηλαδὴ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες κλεπτῶν, βλακταντιοτόμων, ἀγυρῶν, ἀλητῶν ἢ ἐπικιτῶν, καὶ ὅτι ἐν τοῖς τρισὶν ἡνωμένοις βασιλείαις, οἱ κατ' ἔπος καταδικαζόμενοι παῖδες ἡλικίας κατωτέρας τῶν δέκα ἐτῶν δι' ἐγκλήματα ἢ κακουργήματα ἀριθμοῦνται εἰς δέκα χιλιάδας καὶ πλέον ἔτι!

Ζεταὶ τὸ πλῆθος, ἔστανται αἱ ἀμαξαί, ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες, στρατιῶται καὶ πολῖται, μεγάλοι καὶ μικροὶ περικυλούσι μετὰ σοβαρότητος τὸν ἱεροκῆρυκα διὰ φωνῆς δὲ βραδείας ἐκεῖνος, ἀθορόβου καὶ ἐρρυθμοῦ, οἷα ἡ φωνὴ πολλῶν διαμαρτυρομένων ἱερῶν ὅταν κηρύττωσιν ἢ ἐρμηνεύωσιν τὴν Βίβλον, ἀναπέσει ἀταράγως τὴν διδασχὴν του· οὕτω λέξῃ δὲ τις, οὐδὲ κωχτηρικὴ τις κρυγὴ ἐξέρχεται τοῦ ἀπροατρίτου. Ἡ τοιαύτη ἡσυχία, ἡ μεδέποτε ταρρασομένη, εἶναι ἐν ταῖς διακριτικῶν γνωρισμάτων τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους. Ἐὰν ἡ ἀστυνομία ἐν Παρισίῳ ἐπέτρεπεν εἰς τὸν τυγόντα νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ὑπαίθρῳ, οὐδ' ἐπὶ δύο λεπτά θὰ ἤδύνατο οὗτος νὰ ὑπομείνῃ τὰ σκώματα καὶ τοὺς σαρκασμούς τῶν ἀπροατρίτων.

1. Αἱ ἐν ὑπαίθρῳ θρησκευτικαὶ διδασχαι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο θέμα ἐκπλήττουσι τὸν ἔθνον ἅμα τῇ ἐν Λονδίῳ ἀρτίᾳ του. Κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν, συχνάκις δὲ καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἐν τοῖς περιπάτοις, ἐν ταῖς ἄλλοις συνηθουμέναις πλατείαις, πλησίον τῶν ἐπισημῶν, ἄνδρες σκυθρωποὶ τὸ ἦθος, μελανέφρονες, λευκὸν ἔχοντες λαίμοδε-την, ἀκεπῆ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν Βίβλον ὑπὸ μᾶλλοι, ἀρχοῦνται ἀναγινώσκοντες καὶ κηρύττοντες. Κατ' ἀρχὰς ἀκροῦται αὐτῶν εἰς διαβάτης, εἶτα δύο, ἀκολουθῶν συνά-

Προσθετέον ἐνταῦθα ὅτι κάλλιστον πρὸς ἠθικοποίησην τῶν ἀποκλήρων τάξεων τῆς κοινωνίας μέσον εἶναι αἱ ἀθῶαι καὶ ἠθικαὶ δικασθεσίαι, χορηγούμεναι ἐπὶ τῇ αὐτῇ τιμῇ τῶν χορηγουμένων εἰς τὰ ἐπιβλαβῆ καταστῆματα ἐνθα συνήθως φοιτῶσι. Ἄς ἠθικοποιηθῆ λοιπὸν ὁ λαὸς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς τέχνης, ἀλλ' ἄς ἠθικοποιηθῆ τέλος, διότι ἄνευ ἠθικοποιήσεως ἡ αἰσχρὰ αὐτῆ κοινωνικῆ πληγῆ, ἢν καλοῦσιν ἐπαιτεῖαν, καὶ τῆς ὁποίας αἱ καταστροφαὶ πολλαπλασιάζονται ὁσημέραι ἐν ταῖς νεωτέροις πολιτείαις, δὲν θὰ ἐξελιφθῆ πώποτε.

L. SIMONIN.

ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

(Ἐκ τῆς ε' ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Α. Φιγί, τοῦ ἐπιγραφομένου «Ἀρχαὶ καὶ νέαι μεγάλαι ἐφευρέσεις.»)

Ἡ τυπογραφία εἶναι ἡ τέχνη τῆς ταχίας καὶ εὐθηνῆς πολλαπλασιασέως τῶν ἀντιγράφων τοῦ αὐτοῦ βιβλίου, ὅπως καταστῶσιν οὕτω προσιτὰ εἰς πάντας τὰ προϊόντα τῆς διανοίας. Ἡ ἐφεύρεσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς τὰ μέσα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ οὐχὶ πρότερον. Διότι οἱ Σίνοι καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, εἰς τοὺς ὁποίους ἠθέλησαν ν' ἀποδώσωσιν τὴν ἀθάνατον ὄντως ἀνακάλυψιν ταύτην, ἐποίησαν χρῆσιν μόνον τῶν μέσων δι' ὧν κατορθοῦνται ξυλογραφίαι καὶ χαλκογραφίαι. Τὸ κινητὸν καὶ ἡ χύσις τῶν στοιχείων εἶναι ἡ βάση τῆς τυπογραφίας. Ἀμφότερα δὲ τὰ ἰδιόζοντα ταῦτα τῆς τυπογραφίας προσόντα ἐφευρέθησαν περὶ τὸ 1450, ἧτοι 40 περίπου ἔτη πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς (1492).

Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπογραφίας ἡ διὰ χειρὸς ἀντιγραφή ἦτο τὸ μόνον μέσον πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀντιτύπων τοῦ βιβλίου. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἦσαν δαπανηρὰ καὶ ὀλίγα, εὐρίσκοντο δὲ συνήθως εἰς βιβλιοθήκας πανεπιστημίων, μοναστηρίων ἢ βασιλείων. Ἡ κατάρτισις τελείου χειρογράφου ἦτο πολὺπλοκος ἐργασία. Ὁ βιβλιοπώλης παρέδιδεν εἰς τὸν ἀντιγράφον τὸ πρὸς ἀντιγραφὴν χειρόγραφον' ἀλλ' ἦτο συνήθως ἄλλος ὁ παρασκευάζων τὴν μεμβράνην λαῖαν καὶ λαμπρὰν, ἄλλος ὁ γραφεὺς, ἄλλος ὁ καλλιτέχνης ὁ διὰ ποικίλων εἰκόνων κατακοσμοῦν τὰ περιθώρια καὶ ἄλλος ὁ βιβλιοδέτης ὁ συνδέων τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου.

Τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς πολυειδοῦς ἐργασίας προερχόμενον χειρόγραφον ἦτο βεβαίως δαπανηρὸν καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ κτῆσις τοιοῦτου ἦτο σπανία καὶ πολὺτιμος.

Συνήθως διεφυλάσσοντο ἐν κιβωτίοις καταγλύφοις ἢ ἐκρέμαντο δι' ἀλυσσοῦ ἀπὸ τοῦ ἀναλογίου. Πολλὰ τῶν χειρογράφων ἦσαν ἀξίας ἐξακοσίων φράγκων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους κατέστησαν πολὺ ὀλίγον χρήσιμα, διότι οἱ ἀντιγρα-

φεῖς ἐπολλαπλασιάζον τὰς συκοπὰς ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι μετὰ δυσκολίας ἀνεγίνωσκον αὐτά.

Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος τοῦ πόθου τῆς ἐκπαιδεύσεως καθισταμένου γενικωτέρου καὶ τῶν χειρογράφων ὄντων ἀληθῆς πρόσκαιρα πρὸς τοιοῦτον πόθον, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ χαράξωσιν ἐπὶ ξυλίνου πίνακος γεωγραφικῶς, χάρτας, ἀγίουσιν κλπ. παρακολουθουμένου ὑπὸ συντόμων συναξερῶν. Τοὺς πίνακας τούτους ἐκάλυπτον διὰ πυκνῆς μελάνης καὶ ἐπέθετον ἐπὶ μεμβράνης ἢ παπύρου εἰς 8ν μετέδιδον διὰ τῆς θλίψεως τὰ κεχαραγμένα ἐπὶ τοῦ ξύλου σημεῖα. Κατ' ὀλίγον τὸ μέγεθος τῶν τοιούτων κεχαραγμένων συναξερῶν ἠξήσατο, καὶ ἐπὶ τέλους κατορθώθη διὰ τῶν τοιούτων μέσων ἡ μετατύποισις ὅλων σελίδων. Ἡ βιβλίου τῶν πτωχῶν τυπωθεῖσα διὰ τῆς μεθόδου ταύτης προήλθεν εἰς φῶς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

Τοιοῦτόν τι εἶδος πινακογραφικῆς τυπώσεως λέγουσιν ὅτι ἐγνώριζον οἱ Σίνοι ἤδη ἀπὸ τῆς δεκάτης τρίτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι γλυπτοὶ πίνακες δὲν δύνανται οὐδ' ὡς ἀρχὴ νὰ θεωρηθῶσι τῆς τυπογραφίας ἧτις ἔχει ὡς οὐσιώδη βάση τὸ κινητὸν τῶν στοιχείων.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καλλιτέχνης Ὁλλανδῶς, ὁ Λαυρέντιος Κόστερ, ἀνεκάλυψεν ἐν Harlem τὴν τέχνην τῆς τυπώσεως διὰ στοιχείων κινητῶν ἐκ μετάλλου. Ὁ Γούτεμπεργ ἐτελειοποίησε καὶ ἐφήρμοσε τὴν τέχνην ταύτην.

Ὁ Ἰωάννης Γούτεμπεργ ἐγεννήθη ἐν Μαγεντία τῷ 1400 ἐξ οἰκογενεῖας εὐγενοῦς τῆς γερμανικῆς ταύτης πόλεως. Τὸν πολὺν τῆς νεότητός του χρόνον διέτριψεν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ. Ἡ οἰκία αὐτῆ ἦτο διακεκοσμημένη δι' ἀναγλύφων καὶ ἄλλων κοσμημάτων ἀλληγορικῶν κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ μεσαιῶνος. Ἐπὶ τῆς θύρας τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπῆρχε γλυπτὴ κεφαλὴ ὑπερμεγέθους ταύρου φέρουσα ἐπιγραφὴν οὕδεν ἀνθίσταται μοι. Τὸ σύμβολον τοῦτο ἐπιγραφόμενον ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς οἰκίας τοῦ μέγαρος ταύρου ἐν Μαγεντία κατέστη σύμβολον καὶ τοῦ Γούτεμπεργ' δὲν εἶναι δὲ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς τυπογραφίας.

Ἡλικίας δέκα πέντε ἐτῶν ὁ Ἰωάννης Γούτεμπεργ ἀπώλεσε τὸν πατέρα του, ὅστις δὲν κατέλιπεν αὐτῷ ἄλλην κληρονομίαν ἢ μικρὸν τι εἰσόδημα. Ἀναχωρήσας ἀπὸ Μαγεντίας ἀπεδήμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς Harlem ἐγνώρισε τὴν τέχνην τῆς τυπώσεως διὰ κινητῶν στοιχείων ἢν εἶχεν ἐφεύρει ὁ Λαυρέντιος Κόστερ. Ὑστερον ἀποκατέστη ἐν Στρασβούργῳ μετὰ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν νέαν τέχνην τῆς πολλαπλασιασέως τῶν ἀντιγράφων, ὅπως τῇ βοηθεῖ μίαν μοναδικῆς πλακῆς δι' ἀ-

νανεώσεως τῆς μελάνης πολλαπλασιάζεται ἐπ' ἀπειρον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιτύπων.

Ἐπὶ δέκα ἔτη εἰργάζετο μόνος ἐν Στρασβούργῳ ζητῶν νὰ τελειοποιήσῃ τὸ μέγα μυστήριον, τὴν θανατοῦσαν ἀνακάλυψιν. Καὶ ἐφθασε μὲν ἤδη εἰς σπουδαία ἀποτελέσματα, ἀλλ' ὑποχρεούμενος ἐκ τῆς ἀσχολίας του εἰς πολυειδεῖς δαπάνας, προσεταιρίσθη εἰς τὴν ἐπιχείρησιν του τρεῖς πολίτας τῆς πόλεως, οἱ ὅποιοι θὰ παρείχον τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτῆς.

Τὰ δέκα ταῦτα ἔτη τῆς ἐργασίας ἔφερον πολυτίμους καρπούς. Ὁ Γούτεμπεργ κατώρθωσε νὰ γλύφῃ εὐκόλως κινητὰ μεταλλικὰ στοιχεῖα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εὐρεθῆ ἀκόμη μέταλλον ἢ μίγμα καὶ δι' ἢν προωρίζον ταῦτα χρῆσιν. Ὁ σιδηρὸς ἦτο πολὺ σκληρὸς καὶ διέσχίζε τὸν χάρτην' ὁ μόλυβδος ἦτο πολὺ μαλακὸς καὶ συνεπιέζετο ἐκ τῆς θλίψεως τοῦ τύπου. Τὸ ξύλον δὲν παρείχεν οὔτε δύναμιν οὔτε τὴν ἀναγκαῖαν διάρκειαν πρὸς τοιαύτην χρῆσιν. Ἐπρεπε λοιπὸν διὰ μέσου τοῦ μίγματος ὀρισμένων μετάλλων νὰ καταρτισθῶσι στοιχεῖα κεκτημένα τὴν ἀναγκαῖαν σκληρότητα καὶ δυνάμενα νὰ χύνωνται εἰς τὰς μήτρας.

Ὁ ἐφευρετὴς ἤγγιζεν εἰς τὸ τέλος' ἀλλ' αἱ πολλὰ δαπάναι διὰ τῶν ἐργασιῶν καὶ δοκιμῶν κατέστρεψαν οικονομικῶς τοὺς θησαυροὺς ἐταίρων. Ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἐνδόξου ἔργου τὸ ὅποιον ἐπεχείρησαν οἱ ἑταῖροι τοῦ Γούτεμπεργ ἔπρεπε νὰ πωλήσωσιν κινητὰ, πολυτίμα πράγματα καὶ αὐτὴν τὴν πατρικὴν τῶν περιουσίαν. Οὐδεμία μομφὴ ἐξήλθεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν' τοιαύτην πεποίησιν εἶχον εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου καὶ τὴν μεγαλοφυῖαν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας.

Ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας εἶναι τοσοῦτον ἰσχυροῦ ἐνδιαφέροντος ὥστε κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρωμεν τὰ ἐνόματα τῶν τριῶν ἀνδρῶν οἵτινες ἐβοήθησαν διὰ τῆς περιουσίας καὶ τῆς διανοίας των τὸν Γούτεμπεργ ὅπως ἀποκνήσῃ τὴν μεγάλην ταύτην τέχνην' οἱ τρεῖς οὗτοι ἦσαν ὁ Heilmann, ὁ Ἀνδρέας Dryzelin καὶ ὁ Riff.

Ἀποθαρρυνθεὶς ἐκ τοῦ θανάτου τῶν ἐταίρων ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξύ, διωκόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν, ὁ Γούτεμπεργ κατέλιπε τὰς ἐργασίας του καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ Στρασβούργ.

Ἐπανελθὼν εἰς Μαγεντία, τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀφεθείς εἰς τὰς δυνάμεις του, ὁ Γούτεμπεργ ἀνελάμβανε τὴν διακοπέισαν πορείαν τῶν ἐργασιῶν του. Ζωγραφεὶ λοιπὸν, χαράσσει, ἀναλύει, δοκιμάζει μίγματα καὶ ποιεῖ ἀληθεῖς ἀποπείρας τυπώσεως.

Δυσχερῆσθη ἄπο τῶν ἀποτελεσμάτων λαμβάνει νέαν διέθυσιν εἰς τὰς ἐργασίας του. Ἀλλ'

ἐπειδὴ ἐλλείπουσιν αὐτῷ οἱ πόροι πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου προσεταιρίζεται τὸ δευτέρον τὸν Ἰωάννην Φάουστ καὶ Πέτρον Σχοίφφερ.

Ὁ Ἰωάννης Φάουστ ἦτο πλούσιος τραπεζίτης τῆς Μαγεντίας. Πονηρὸς δ' ὢν καὶ δόλιος ἐδάμνεισε μὲν χρήματα τῷ Γούτεμπεργ, ἀλλ' ἀφοῦ ἔλαβε μέτρα ὅπως ἀσφαλίσῃ εἰς ἑαυτὸν ἅπαν τὸ ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως κέρδος. Ὁ Πέτρος Σχοίφφερ ἦτο νέος λόγιος πολὺ πεπαιδευμένος, καὶ ἀντιγραφεὺς ἀπαραιτίλου δεξιότητος' τοῦτον ἐξέλεξε πάραυτα ὁ Φάουστ ὡς γαμβρόν.

Γενικῶς πιστεύεται ὅτι ὁ Γούτεμπεργ ἂν καὶ ἐφεύρει τὰ κινητὰ μετάλλια στοιχεῖα, δὲν εἶχε δυναθῆ νὰ ἀνεύρῃ τὸ κατάλληλον μίγμα πρὸς τελείωσιν τοῦ ἔργου του. Ὁ Πέτρος Σχοίφφερ ἦν ἐκεῖνος ὅστις κατώρθωσε νὰ παραγάγῃ δι' ἐνώσεως ἀναλόγων μερῶν μόλυβδου καὶ ἀντιμονίου τὸ πολυτίμον μίγμα ἐξ οὗ ἐγένοντο στοιχεῖα λεπτῶν γραμμῶν, ἧττον σκληρὰ τοῦ σιδήρου ἀλλὰ καὶ ἀκρῶντως ἀντιστατικά εἰς τὴν θλίψιν τοῦ τύπου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας ἦτο τελεία.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ σκηνὴ μετεβλήθη. Τῆς ἐφευρέσεως τελειωθείσης καὶ τοῦ ἐφευρετοῦ γενομένου οὕτως ἀχρήστου, ὁ ἄπιστος Φάουστ δὲν σκέπτεται πλέον εἰ μὴ περὶ τρόπου ὅπως ἀπαλλαγῆ τοῦ Γούτεμπεργ. Ἀμείλικτος δανειστὴς ἀναγκάζει τὸν Γούτεμπεργ ἵνα παραιτηθῆ τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα ἀνήκουσιν αὐτῷ ἐκ τῆς χρήσεως τῆς ἀνακαλύψεώς του, καὶ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τῶν κλιβάνων τῶν τύπων καὶ τῆς τυπογραφίας του. Περιελθὼν εἰς δυστυχίαν ἐκ τῆς ἀχρηστίας τοῦ Φάουστ, ὁ πατὴρ τῆς τυπογραφίας ἠναγκάσθη νὰ καταλείψῃ τὴν Μαγεντία.

Ἀναχωρήσας τοῦ Γούτεμπεργ, ὁ Φάουστ προσεταιρίσθη τὸν γαμβρόν του Σχοίφφερ ὅπως ὠφελήθῃ τὰ προϊόντα τῆς νέας ταύτης τέχνης. Ἐργάζεται λοιπὸν μετὰ ζήλου εἰς τύπων βιβλίων ἅτινα πωλεῖ, ἄνευ τύψεως συνειδήτος, ὡς ἀντιγραφα. Τοὺς ἐργάτας του δυσπιστοῦντας εἰς αὐτὸν καὶ δυσχερῆσθημένους διὰ τὴν πρὸς τὸν «διδάσκαλον» διαγωγὴν του ὑποχρεοῖ νὰ ὀμώσωσιν ἐπὶ τῆς ἀγίας Γραφῆς ὅτι θὰ διαφυλάξωσι τὸ μυστικὸν τῆς βιομηχανίας ταύτης. Ὅπως δὲ περισσότερον ἀσφαλισθῆ περὶ τῆς σιωπῆς των ὁ γηραιὸς τοκογλύφος τοὺς ἀναγκάζει νὰ υπογράψωσι γραμμάτια ὧν τὸ ἀντίτιμον θὰ ἐκράτει ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ των ἐν περιπτώσει ἀθυροστομίας. Τελευταίαν ἀσφάλειαν τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ κατέστησεν ἐντὸς σκοτεινῶν ὑπογείων καὶ ἐκεῖ ἐνέκλειε τοὺς ἐργάτας του. Χάρις εἰς τὰ προληπτικὰ αὐτοῦ μέτρα κατώρθωσε νὰ πωλήσῃ ἐν Παρισίοις μέγαν ἀριθμὸν βιβλίων ἅτινα ὑπελάμβανον ὡς χειρόγραφα. Ἀλλ' ὁ λοιμὸς κατέλαβεν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν ἐπιτυχιῶν.

Ὁ Γαμβρός αὐτοῦ Σχοϊφφερ, γενόμενος κύριος τῆς τυπογραφίας τοῦ Φάουστ ἐν Μαγεντία, ἐξηκολούθησε νὰ ἐπωφεληθῆται τὴν νέαν ἐφεύρεσιν ἕως οὗ ἡ πόλις αὐτὴ ἐλήφθη ἐξ ἐφόδου καὶ διηρπάγη. Ὁ Σχοϊφφερ ἀπώλετο ἐν τῷ δυστυχήματι τούτῳ, ὃ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἦτο τὸ σημεῖον τῆς διασκεδάσεως τῶν ἐργατῶν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀπεκατέστησε μετ' ὀλίγον ἐκ νέου τὴν τυπογραφίαν τῆς Μαγεντίας.

Ὁ Ἰωάννης Σχοϊφφερ δὲν ἀπεμιμήθη τὴν ἀπιστίαν τοῦ Φάουστ πρὸς τὸν δυστυχῆ Γούτεμπεργ. Ὁ Φάουστ θὰ κατόρθου ἴσως διὰ τῶν ταπεινῶν αὐτοῦ τεχνασμάτων νὰ ἀποστερήσῃ τὸν Γούτεμπεργ τῆς δόξης ἧτις προσήκει εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ ἀνακαλύψει τῆς τυπογραφίας, ἐὰν ὁ Ἰωάννης Σχοϊφφερ ὁ διαδεχθεὶς ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τὸν πατέρα αὐτοῦ Πέτρον Σχοϊφφερ δὲν ἔγραφεν ἐπὶ κεφαλῆς βιβλίου τυπωθέντος τῷ 1505 καὶ ἀφιερωμένου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανὸν «Ἐν Μαγεντία ἐφευρέθη ἡ θαυμασία τέχνη τῆς τυπογραφίας ὑπὸ τοῦ εὐφυοῦς Ἰωάννου Γούτεμπεργ ἐν ἔτει 1450, ἐν αὐτῇ ἐβελτιώθη ὑστερον καὶ παραδόθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ Φάουστ καὶ Σχοϊφφερ.»

Ὁ Γούτεμπεργ ἐπέζησε δύο ἔτη τὸν ἀχάριστον αὐτοῦ ἑταῖρον Φάουστ. Κατάλιπὼν τὴν Μαγεντίαν ἐπανῆλθεν εἰς Στρέσθουργ, ὅπου τὰ βοηθήματα ὀλίγων φίλων ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν τὴν κατασκευὴν τυπογραφίας. Πρὸς τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Μαγεντίας, ὃ ὁποῖος κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν του καὶ παραχώρησεν αὐτῷ καὶ σύνταξιν τινα. Διὰ τῆς γενναίας ἀλλὰ θραυδείας ταύτης προστασίας ὁ Γούτεμπεργ ἐδυνήθη ν' ἀφιερῶσθαι τὰ τελευταῖα ἔτη του εἰς τελειοποίησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς τυπογραφίας. Ἐτελεύτησε δὲ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1468.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δημιουργοῦ τῆς τυπογραφίας «οἱ παῖδες τοῦ Γούτεμπεργ», ὡς ἐκαλοῦντο οἱ τυπογράφοι ἐργάται, διασκεδάσθησαν πᾶσι τοῖς εὐρωπαϊκοῖς καὶ ἀπεκατέστησαν ἐν Κολωνίᾳ, Λύδουστη, Νύρεμπεργ, Βασιλείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ Γερμανία, ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Γαλλία εἶδον παραχρῆμα ἀναφυομένους τυπογράφους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαίους.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας ἐγένετο δεκτὴ μετ' εὐνοίας παρὰ τῶν πλείστων ἡγεμόνων τῆς ἐποχῆς, οἵτινες εὐηργέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα προστατεύοντες ἐφεύρεσιν πρωτοισμένην νὰ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν λαῶν πρὸς τὰ φῶτα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ λόγου. Λουδοβίκος ὁ Θ' παραχώρησε δικαιοῦματα ἐγκαταστάσεως εἰς τοὺς γερμανοὺς τυπογράφους. Κάρολος ὁ Η' ἐπέτρεψεν ἵνα ἡ τυπογραφία ἀπολάτῃ τῶν προνομίων τοῦ πανεπιστημίου. Λουδοβίκος ὁ ΙΒ' ἐπικυρῶν τὰ προνόμια ταῦτα θεμεριεῖ τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην

«ὡς μᾶλλον θεῖαν ἢ ἀνθρωπίνην, ἧτις χάρις τῷ θεῷ εὐρέθη ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις». Φραγκίσκος ὁ Α' ἐξῆρσε τοὺς τυπογράφους βιβλιοπώλας ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς θητείας.

Ἐν τούτῳ ὁ χρόνος οὗτος τῆς ἐνθαρρύνσεως δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Τῷ 1521 ἤρξατο ἡ λογοκρισία τῶν ἐντύπων βιβλίων. Τούτουθεν οὐδὲν βιβλίον ἐπετρέπετο νὰ τυπωθῆ πρὶν ἢ πρότερον ἐξετασθῆ καὶ ἐπιδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ διορισθέντων παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἡ διδομένη τῷ βιβλιοπώλῃ ἄδεια ἐκαλεῖτο *προνόμιον* τὸ κείμενον αὐτῶν εὐρίσκει τις ἐν τέλει ἀρχαίων βιβλίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καθιδρύθησαν καὶ οἱ σύνδικοι τῆς τυπογραφίας. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι, οὗς ἐκαλοῦν *φύλακας τοῦ πανεπιστημίου*, εἶχον τὴν ἀποστολὴν ἵνα ἐπισκέπτονται τὰς τυπογραφίας καὶ νὰ βεβαιώσιν ἵνα τὰ βιβλία τυπῶνται ὀρθῶς, διὰ κλητῶν σοιχείων, ἐπὶ κλοῦ χάρτου κλπ.

Ἐπὶ τῆς ἐπανστάσεως τοῦ 1789, ἀπάντων τῶν προνομίων τῶν ἐν προτέροις αἰῶσιν ὑπὲρ τῶν βιομηχανικῶν σωματείων καθιδρυθέντων ὡς καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς Ἐκκλησίας καταργηθέντων, πᾶς τις ἠδύνατο νὰ τυπῶν ὡς πᾶς τις ἠδύνατο νὰ λαλῆ καὶ νὰ γράφῃ. Ἄλλ' ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν ἀνεφάνη πάλιν ἡ λογοκρισία καὶ ἦτο λίαν αὐστηρὰ.

Τὸ ἐθνικὸν τυπογραφεῖον τῶν Παρισίων καθιδρύθη ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' ἢ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Richelieu, ὅστις τὸ ἐτοπότητησεν ἐν τῷ Louvre. Τῷ 1809 μετακομίσθη εἰς τὸ παλαιὸν ξενοδοχεῖον τῆς Rohan, κειμένῳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Vieille-du-Temple. Τοῦτο εἶναι τὸ πλουσιώτατον τυπογραφεῖον τοῦ κόσμου διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν στοιχείων. Ἐχει πλῆρη συλλογὴν στοιχείων ἑλληνικῶν, ἑβραϊκῶν, ἀραβικῶν, κινεζικῶν κλπ. καὶ εἶναι διωργανωμένον οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀπασχολῆ χιλιάδας ἐργατῶν, οἵτινες θὰ εἰργάζοντο ἐν εὐρυχωρίᾳ εἰς τὸ εὐρὸν κατὰ τὸ ὅποιον κατέχει. Ἡ κυβέρνησις τυποῖ ἐν αὐτῷ τὰ πλείστα ἔργα τὰ ἀναγκασιότατα εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Εὐρίσκει δ' ἐν αὐτῷ ἀσφάλειαν ἐχεμυθίας πολυτιμωτάτην κατὰ τὰς περιστάσεις.

Τὸ αὐτοκρατορικὸν τυπογραφεῖον τῆς Βιέννης εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερης μνείας ὡς διακρίθην ἐν τῷ αἰῶνι ἡμῶν διὰ τῆς υἰοθετήσεως καὶ ἐφαρμογῆς ἀπάντων τῶν μηχανισμῶν τῶν ἰδιαζόντων τῇ τυπογραφίᾳ καὶ προσελθόντων ἐξ ἀνακαλύψεων τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Ἡ φωτογραφία καὶ ἡ γαλβανοπλαστική εὐρον ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ πολυκρίθιμους ἐφαρμογὰς, ἐξ ὧν προσετέθησαν πολλὰ βοηθήματα εἰς τὴν τυπογραφικὴν τέχνην.

1. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ὤρας ὀλοκλήρους διασκεδάσεν ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου ἐλέπων αὐτὸν ἐργαζόμενον εἰς τὰ σοφὰ ἔργα του.

Ἡ οἰκογένεια τῶν διασῆμων τυπογράφων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἄλδων ἤμαζεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1488 μέχρι τοῦ 1580. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ταύτης ὁ Ἄλδος Μαρούτιος ὁ πρεσβύτερος καλούμενος, καθίδρυσεν ἐν Βενετίᾳ τυπογραφεῖον τὸ ὅποιον εἶχεν εἰδικὸν προορισμὸν τὴν τύπωσιν τῶν καλλίστων τῆς ἀρχαιότητος συγγραμμάτων. Ὁ Ἄλδος Μαρούτιος κατέλαβε τὴν πρώτην τάξιν ἐν τοῖς τυπογράφοις. Αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ ἔχουσι τὴν αὐθεντίαν χειρογράφων. Ὁ Παῦλος Μαρούτιος καὶ ὁ Ἄλδος Μαρούτιος νεώτερος καλούμενος, υἱὸς τοῦ Παύλου, διέσωσαν τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Εἶχον τὴν προστασίαν τοῦ Πάππα καὶ ἐξέδωκαν πολλὰ πολυμαθῆ συγγράμματα.

Οἱ Ἑλβετοὶ, τυπογράφοι Ὀλλανδοὶ, ἤμασαν κατὰ τὴν δέκατον ἕκτον καὶ δέκατον ἑβδόμην αἰῶνα. Εἰς τὸν Βοναπεντούραν Ἑλβετικὴν τυπογράφον ἐν Leyden (1618-1652) καὶ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβραάμ δρεῖλονται τὰ κάλλιστα τῶν τυπωθέντων βιβλίων, διακρινόμενα διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν στοιχείων.

Ἐν Γαλλίᾳ οἱ Διδότοι πολλὰ συνεισέφερον εἰς τὴν πρόσδοον τῆς τυπογραφίας. Ὁ Φραγκίσκος Ἀμβρόσιος Διδότος, ἀποθνήσκων τῷ 1804, ἔχυσεν θαυμασίους τύπους στοιχείων καὶ ἐδημοσίευσεν ἀξιολογητάτας ἐκδόσεις. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Φιρμίνος Διδότος, διετήρησε τὴν δόξαν τοῦ οἴκου του.

Ἄξιος μνείας εἶναι ἔτι ὁ Baskerville, διάσημος ἄγγλος τυπογράφος, ὅστις ὁ αὐτὸς ἐξωγράφει, ἐχάρασσε καὶ ἔχυνε τὰ στοιχεῖα πρὸς χρῆσιν του.

1.

Ἐκ τῆς γ' ἐκδόσεως μικροῦ βιβλιαρίου, τυπωθέντος ἐν Αἴγῃ ἐν ἔτει 1835 ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ ἔθνους Νεοφύτου Δούκα, φέροντος δὲ τὸν τίτλον «Δοκίμιον περὶ πατριωτισμοῦ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Ἰονικῶν ἐπέκτ. νήσων, ἀφιερῶν ὑπὸ Ε. Φ.», ἐσταχυολογήσαμεν τὰ ἐπόμενα. Λέγεται, ὅτι τὸ βιβλιαρίον τοῦτο ἔγραψεν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Καποδιστριαῦ, μεταφράσθη δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τινος τῶν φίλων του. Ἐδημοσιεύθη δὲ κατὰ τινος μὲν ἐν Λεϊψίᾳ, κατ' ἄλλου δὲ ἐν Φιλὰδελφείᾳ. Τὰ ἀρχικὰ γράμματα Ε. Φ. φαίνονται ἀλληγορικῶς ὑποσημαίνοντα ἑταῖριον Φιλικὴν.

Σ. τ. Δ.

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΑΛΗΘΗΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ

Μιλλιονικὰ στόματα ἀνθρώπων προσφέρουσι τὴν λέξιν Πατριωτισμὸς, πλὴν πολλὰ ὀλίγων πνεύματα ἐννοοῦσι τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν. Ὅλοι βεβασιούσιν, ὅτι εἰς τὰς ψυχὰς των ἐμφωλεῖται ὁ Πατριωτισμὸς, ἀλλ' ἐν ὑπάρξει εἰς τὰ ὧτα τῶν περισσοτέρων τὸ ὄνομα Πατρίς, Πατριωτισμὸς εἶναι ἤχος ἀσήμαντος· καθότι ἡ εὐγενεστέρᾳ αὐτῆ τῶν ἀρετῶν πολλὰ ὀλίγας καρδίας κρίνει ἀξίας νὰ ἐκλέξῃ ὡς κατοικητήριόν της· εἶναι εὐ-

1. Τοῦ μεγάλου τούτου φιλέλλητος τὸν βίον ἰδί ἐν τῷ β' τόμῳ τῆς Ἑστίας (σελ. 682).

γενής, καὶ διὰ τούτο ἀγενῶν ψυχὰς ἀποστρέφεται· καὶ γενναία, καὶ διὰ τούτο τῶν φιλαργύρων οὔτε τὴν ὑπαρξίν νὰ ἀκούῃ δὲν ὑποφέρει· κοινωφελὲς τέλος, καὶ διὰ τούτο ἰδιωφελῆς μισεῖ.

Εἰς μάτην ἤθελε ζητήσῃ τις νὰ εὕρῃ τὸ ἀειθαλὲς τοῦ Πατριωτισμοῦ δένδρον εἰς πᾶσαν γῆν καὶ χώραν, διότι αἱ ρίζαι του ἐκεῖ μόνον φυτρώουσι, ὅπου ἔθνος ἐλεύθερον καὶ πεφωτισμένον κατοικεῖ, ὅπου γενικὴ ὁμόνοια καὶ ἀγάπη συνδέει τὰ μέλη τοῦ ἔθνους, ὅπου τὸ κοινὸν συμφέρον ἐνώνει τοὺς πολίτας πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ὅπου τάξις καὶ νόμοι βασιλεύουσιν καὶ τέλος, ὅπου τὸ ἱερὸν τῶν φυσικῶν χρωσῶν ἀίσθημα ὀδηγεῖ τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν.

Τῆς ἀληθείας ταύτης προφανέστατα παραδείγματα μᾶς προσφέρει ἡ ἱστορία τῶν δύο κλασικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἔθνων. Ἡ Ἑλλὰς μόνη δύναται δικαίως νὰ καυχῆθῃ, ὅτι εἶναι Μητὴρ τοῦ Πατριωτισμοῦ· ἀλλὰ τότε μόνον, ὅπότεν διάφοροι μικραὶ φυλὴ παρικήσασαι τὴν πρόην νομαδικὴν των ζωὴν, κατόκησαν πόλεις καὶ χωρία, καὶ ἐνωθεῖσαι εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἐσχημάτισαν ὑπὸ τὸν Κέρκωπα, Ἑλλήνα, Ἀμφικτύονα, Θησέα καὶ Δράκοντα ἕνα ὅλον τακτικώτερον, καὶ μίαν διοίκησιν συστηματικώτερον, τὴν ὅποιαν μετὰ καιρὸν οἱ νόμοι ἐνὸς Λυκούργου ἐτελειοποιήσασαν, καὶ ἐνὸς Σόλωνος διαίωνισαν. Ὅπότεν αἱ λαμπρόταται τῆς σοφίας ἀκτίνες ἤρχισαν νὰ φωτίσωσι τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, τὸ κοινὸν πνεῦμα νὰ ἐμφυχῶν ὀλοκλήρον τὸ ἔθνος, καὶ ὁ εὐγενὴς πρὸς τὰ ἐνδοξὰ ζῆλος νὰ δεσπόζῃ τῶν πνευμάτων τῶν διαφόρων κλάσεων τῶν πολιτῶν, τότε μόνον, λέγω, ἐβλάστησεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ὁ πρὸς τὴν Πατρίδα διακαὴς ἔρωσ, ἐκεῖνος ὁ πλοῦσιος σπόρος τῶν ἑλληνικῶν ἀρετῶν· ἔκτοτε ἀνήκουστος Πατριωτισμὸς ὠδήγει μικροὺς καὶ μεγάλους ἀπὸ ἥρωϊκῶν εἰς ἥρωϊκὰ κατορθώματα, καὶ ἔκτοτε ἡ ἱστορία τῆς μικρᾶς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας κατεστάθη ἱστορία τοῦ κόσμου· ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου εἰσήγαγε νέαν μορφήν πραγμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ Πατριωτισμὸς ἠσθένησεν, καὶ ἰσοχρόνος καὶ ἡ εὐκλεία τῆς Ἑλλάδος τέλος ἐξέπνευσεν, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Παρομοίᾳ ἐστάθη καὶ τῆς Ῥώμης ἡ τύχη.

Ἡ Ῥώμη, ἰσχυρὰ καὶ ἀνίκητος, ἐν ὅσῳ ὁ χρυσοῦς δεσμὸς τῆς ὁμοιοῦς συνέδεε τοὺς πολίτας της, φρονήματα ἐλευθερίας ἐμφύχωναν τὰ πνεύματα τῶν κατοίκων της, νόμοι καὶ τάξις ἐβασίλευον, ὁ λαὸς ἀνήγειρεν ἀγάλματα εἰς τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν δικαιωμάτων του, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἠγρόπνουν ὑπὲρ τῆς κοινῆς δόξης καὶ εὐδαιμονίας, ἡ Ῥώμη, λέγω, ἔπεσαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς δόξης εἰς τὰ βάθη τῆς δουλείας, εὐθὺς ὅπου κατήργησε τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας της, ἔτρεψε φρατριαστὰς εἰς τοὺς κόλπους της, οἱ ἐνάρετοι πο-

λίται δὲν εἰσηκούοντο, καὶ ὁ Πατριωτισμὸς ἐνὶ λόγῳ ἐνεκρώθη παντελῶς. Οὕτως ὁ μέγας ἐκείνος κολοσσὸς, ὅστις τὴν Καρχηδόνα κατέστρεψε, τὴν Ἑλλάδα ἐνίκησε, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν Ἀσίαν, Εὐρώπην καὶ Ἀφρικὴν νόμους ὑπαγόρευσε, μετὰ μερικῶν αἰώνων ἀπέλευσιν κατήντησε λάφυρον τῶν βαρβαρωτέρων ἐπὶ τῆς γῆς ἐθνῶν.

Τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεμονωμένον. Ἔως καὶ αὐτὰ τὰ βαρβαρότερα ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνη σχηματίζουσι κατὰ τὸ μέλλον καὶ ἤττον μικρὰς κοινωνίας· ἀλλὰ κοινωνία οὕτε κατὰ φαντασίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ συνθήκης τινός· κοινωνικὴν συνθήκην λοιπὸν ὀνομάζω τὴν μυστικὴν ἐκείνην συμφωνίαν ὅλων τῶν ἀτόμων ἐνὸς ἔθνους, ἣτις ὑποχρεοῖ ἕκαστον εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ εἰς τὸ γενικὸν καλὸν τῆς κοινωνίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας μέρος εἶναι· τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ ἰδιαιτέρον ἑκάστου συμφέρον, τοῦτο τὸ κοινόν· εὐθὺς ὅπου ἡ ἀμοιβαία αὐτῆ βοήθεια παύσῃ, γενικὴ σύγχυσις καταλαμβάνει τὸ ἔθνος, ἣτις σύρει μεθ' ἑαυτῆς τὴν παντελῆ ἐξουδένωσιν ἑκάστου ἀτόμου.

Εἰς μάτην ἤθελε ζητήσῃ τις νὰ εὕρῃ τὴν συνθήκην αὐτὴν εἰς τοὺς κώδικας τῶν ἔθνῶν, ἢ εἰς τὰ κατὰστατα τῶν Ἐπικρατειῶν· τὸ πρωτότυπον τῆς εἶναι ἐγγεγραμμένον ἐκ χειρὸς αὐτῆς τῆς φύσεως εἰς τὰς πλάκας τῆς ἀνθρώπινου καρδίας· ἀρκεῖ νὰ ἐρευνησῇ τις τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐκεῖ τὴν εὕρισκει λέξιν πρὸς λέξιν. Ἡ φύσις ὑπαγόρευσε δικαιώματα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνταύτῳ καὶ χρέη· τὰ πρῶτα εἶναι ἀδύνατον νὰ διατηρήσῃ, χωρὶς νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ δεύτερα· ἐκ τῆς ἀμοιβαίας λοιπὸν σχέσεως τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων καὶ χρεῶν ὑπαγορεύθη ἡ κοινωνικὴ συνθήκη, ἣτις, ὡς εἴπομεν, ὑποχρεοῖ τὰ μέλη μιᾶς κοινωνίας νὰ βοηθῶνται πρὸς ἀλλήλα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ κοινωνία, ὡς εἶναι ὁμολογούμενον, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς ἤθη χρηστά καὶ ἐνάρετα, καὶ πάλιν ἀρετὴ δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ δαπάνη τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων, τούτου ἕνεκεν ἕκαστος πολίτης ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ μέρος τῶν δικαιωμάτων του διὰ τὸ καλὸν τοῦ συμπολίτου του. Τοιοῦτον εἶχον οἱ παλαιοὶ Νομοθέται καὶ σοφοί, ὅποταν ἐγγράφως προσδιώρισαν εἰς τὰ ἔθνη τὰ πρὸς τὸν πλησίον των ἰερώτερα χρέη, καὶ οὕτως ἔστησαν τὰ ἀρχαιότερα θεμέλια τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔθνῶν· τοιοῦτοι ἀρχηγοὶ τῶν θρησκείων, ὅποταν ἐδίδασκον τοὺς ὀπαδοὺς των νὰ ἀπέχωνται ἀπὸ φόνου, νὰ ὀδηγῶσι τοὺς πλανωμένους· νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἀσθενεῖς, νὰ ἐνταφιάζωσι τοὺς νεκροὺς, νὰ ψωμίζωσι τοὺς πεινῶντας, κ.τ.λ. Τοιοῦτον τέλος πάντων ἔχει καὶ ἡ λαμπὰς τῆς φιλοσοφίας, τῆς ὁποίας τὸ μόνον ἀντι-

κείμενον εἶναι ὑπὸ μορφήν διαφόρων μαθήσεων καὶ ἐπιστημῶν νὰ διδάσκη τὸν ἄνθρωπον τὴν γνῶσιν τῆς ἰδίας φύσεώς του, καὶ τὰ χρέη πρὸς τὸν πλησίον του.

Ὡς ἄνθρωποι λοιπὸν, συνάγεται ἐκ τῶν εἰρημένων, χρεωτοῦμεν νὰ κάμνωμεν καλὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ ὡς πολῖται ἐνταύτῳ μιᾶς κοινωνίας εἶμεθα ὑπόχρεοι νὰ βοηθῶμεν, καὶ νὰ θεραπεύωμεν τοὺς συμπολίτας μας μετ' ὅλας μας τὰς δυνάμεις· καθότι οὕτοι εἶναι οἱ πλησιέστεροί μας ἀπὸ ἄλλα ξένα ἔθνη, τὰ ὅποια πολλὰ ὀλίγον, ἢ καὶ τελείως δὲν γνωρίζομεν. Ἡμεῖς ζῶμεν μετὰ τῶν συμπολιτῶν μας· ἤθη, ἔθιμα, θρησκείαν, νόμους ἔχομεν κοινούς, καὶ ὄχι μόνον πνέομεν ἐπίσης τὸν αὐτὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας ἐξίσου συμμετέχομεν· φυσικῶς λοιπὸν τῷ λόγῳ ὁ ἄνθρωπος ἐκ φύσεως ἐπιθυμεῖ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν του.

Ἄλλ' ὅστις ἐπιθυμεῖ ἕνα τι, ἀγωνίζεται καὶ νὰ τὸ ἀπολαύσῃ. Πατριωτισμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ ἡ φυσικὴ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους του.

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι, ἂν καὶ ἐκ φύσεως ἦναι ὅλοι προικισμένοι μετὰ τὰ αὐτὰ χαρίσματα, μετὰ τὰς αὐτὰς δυνάμεις, πλὴν καὶ ὅλοι ἐπίσης δὲν λαμβάνουσι τὰς αὐτὰς ἐκτυλίξεις τῶν δυνάμεων των· ὅλοι γεννώμεθα δυνάμει σοφοί, δυνάμει δίκαιοι, δυνάμει ἐνάρετοι· ἀλλ' ἐνεργεῖα μικρὰς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν πεπαιδευμένων, μικρότερος τῶν δικαίων, καὶ μικρότατος τῶν ἐναρέτων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ Πατριωτισμὸς, ἂν καὶ φυσικὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἰσοδύναμος εἰς τὰς καρδίας ὅλων, καθὼς οὕτε αἱ ψυχικαὶ τῶν ἀνθρώπων καταστάσεις εἶναι ὅμοιαι. Ἡ ἀρετὴ, εἴπομεν, εἶναι δαπάνη τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὅθεν καὶ ὁ Πατριωτισμὸς, ὡς ἀρετὴ, ἀπαιτεῖ θυσίαν τῶν ἰδίων δικαιωμάτων· καὶ, ὡς φαίνεται, τοῦτο μόνον δὲν δύναται νὰ πράξῃ μία ἀγενὴς ψυχὴ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος ἀπὸ θέλησιν, καὶ ὡς τοιοῦτος εἶναι δεκτικὸς νόμου. Νομοθέτης του εἶναι τὸ Λογικόν. Δὲν εἶναι μόνον μηχανικὸν μέρος τῆς φυσικῆς μηχανῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὅποιον δεσπόζει τῆς φύσεως, εἶναι μέρος αὐτοῦ· τούτου τὰς ὀδηγίας χρεωστὲι νὰ ἀκολουθῇ, καὶ νὰ διευθύνῃ τὰς πράξεις του κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῶν χρεῶν τῆς ἀνθρωπότητος· ὡς τοιοῦτος, βίαις ἀνάγκη δὲν ἔχει, καὶ τολμῶ νὰ εἶπω, ὁ ἄνθρωπος δεκτικὸς βίαις δὲν εἶναι· αὐτὸς μόνος εἶναι κανὼν τῆς ζωῆς του, καὶ αὐτὸς μετ' ὁμοίους του ἄλλους διοργανίζει καὶ συνιστᾷ κοινωνίας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν νόμων ἱερῶν καὶ ἀμεταθέτων, καὶ κατ' αὐτοὺς εἶναι πατήρ, φίλος, συγγενὴς, πολίτης, καὶ συμπολίτης· τέλος τῆς μεγίστης ἐπὶ Γῆς θείας πόλεως,

τὴν ὁποίαν ἕνας Νόμος, ἕνας Δαίμων, ἕνα Πνεῦμα, μία Πρόνοια διέπει καὶ διοικεῖ.

Ὁ ἀληθὴς λοιπὸν Πατριωτισμὸς δὲν εἶναι ἀπλῆ φυσικὴ κλίσις, ἢ συμπάθεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν Γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστὲι τὴν ὑπερξίν του· ἀλλ' ἂν ὁ χαρακτὴρ ἑκάστης κοινωνικῆς ἀρετῆς προαπαιτῇ ἐκούσιον θέλησιν, ὁ Πατριωτισμὸς, ὡς ἡ κορωνὴ ὅλων τῶν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀρετῶν, προϋποθέτει ἐκούσιον λογικὴν κλίσιν πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἐπομένως πρὸς τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου μέλη εἶμεθα.

Τροφὴ τοῦ Πατριωτισμοῦ εἶναι ἡ φιλανθρωπία· ὅσον ὁ ἄνθρωπος (αὐτὸ τὸ ἀδιάλυτον ἀνιγμα τοῦ Δημιουργοῦ) παρατηρεῖ τὴν κατάστασιν του μετ' ὅσα τὸν περιστοιχίζουσιν ἐξωτερικὰ διακείμενα ἀντικείμενα τῆς φύσεως, τόσον μᾶλλον σπεύδει νὰ συνδράμῃ τὴν πάσχουσαν ἀσθενῆ φύσιν τοῦ πλησίον του. Ὁλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ ἀνθρώπινου γένους εἶναι οὕτω διωργανωμένον, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ φιλανθρωπίαν. Ἄς ὑψώνῃ ὅσον θέλει ὁ ῥήτωρ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τώρα μὲν ἄς τὸν ἐξυμῆ ὡς παντοδύναμον, καὶ ἄλλοτε ὡς παντοκράτορα· ὁ φιλόσοφος δὲν δύναται παρὰ νὰ ἐλεεινολογῇ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ἣτις εἰς ἕκαστον βῆμά της, εἰς ἕκαστον ἐπιχειρήματ' αἰσθάνεται ἑαυτὴν κατησχυμένην δι' ἔλλειψιν ἱκανῶν καὶ ἀναγκαίων δυνάμεων· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρώπινης φύσεως κινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς εὐσπλαγχνίαν τοῦ πλησίον του, ἀναγκάζουσα αὐτὸν νὰ προλαμβάνῃ τὰς ἀνάγκας του, καὶ νὰ τὰς θεραπεύῃ, ὅσον τὸ δυνατόν· ὄχι πρόσκαιρος ὄρηξ τῶν παθῶν, ὄχι ἐφήμερος διάθεσις τῆς ψυχῆς, ὄχι τοῦ αἰῶνος πνεῦμα εἶναι ὁ Πατριωτισμὸς, ἀλλ' ἀμετάβλητον καὶ ὑψηλὸν αἶσθημα ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Πατρίδος, καὶ τοῦ ἔθνους μας· οἱ δεσμοί, οἵτινες ἐνώνουσι τὸν ἀληθῆ Πατριώτην μετὰ τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα του, εἶναι δεσμοὶ τῆς φύσεως, τῆς ὁποίας οἱ νόμοι μένουσιν αἰώνως ἀμετάβλητοι· εἶναι δεσμοὶ τῶν πολιτικῶν χρεῶν, τὰ ὅποια ὁ εὐγενὴς τὴν ψυχὴν ποτὲ δὲν προδίδει. Ἡ πολιτικὴ σφραῖρα δύναται νὰ ἀλλάξῃ, τοῦ ἔθνους ἡ τύχη νὰ μεταβληθῇ, ὁ Πατριωτισμὸς ὁμοῦς μένει πάντοτε ὁ αὐτὸς, ἀνώτερος δηλαδὴ ἑκάστης ἐφημέρου μεταβολῆς τῶν αἰώνων, καὶ ὁ Πατριώτης εἰς ὅποιανδήποτε περίστασιν τρικυμίας καὶ ἂν εὕρηθῃ, ἐπαναπαύεται εἰς τὴν ἄγκυραν τῶν χρεῶν του. Ἀπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐμψυχούμενος ὁ Πατριώτης δὲν λογίζεται κίνδυνον τόσον μεγάλον, τὸν ὅποιον ἡ κοινὴ τοῦ ἔθνους εὐδαιμονία ἀπαιτεῖ ἀπὸ αὐτὸν· κἀνένα βάρος δυσβάστακτον, μετὰ τὸ ὅποιον ἡ χεὶρ τῆς ἀγαπῆς του Πατρίδος τὸν ἐπιφορτίζει· κἀμμίαν θυσίαν τόσον ὑπερμεγέθη, ὥστε νὰ ἀρνηθῇ τὴν προσφοράν του εἰς τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του· ὅλα ἤξεύρει νὰ ὑποφέρῃ, ὅσα συντείνουσιν εἰς τὸ ὄφελος τῆς Πατρίδος του, κινδύνους

καταφρονεῖ, κόπους δὲν συλλογίζεται, τὰς χρεῖας του ἤξεύρει νὰ περιορίζῃ, τὰς κλίσεις καὶ τὰ πάθη του νὰ χαλιναγωγῇ, ἀρκεῖ μόνον τὸ καλὸν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας νὰ τὸ ἀπαιτῇ ἀπὸ αὐτὸν· οἱ σκοποὶ του εἶναι σύμφωνοι μετὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου· συμφέρον ἄλλο δὲν γνωρίζει πρὸς τὸ κοινόν, τὸ δὲ μερικὸν χάνεται εἰς τὸν ἀπέραντον λαβύρινθον τοῦ γενικοῦ.

Αἱ δυνάμεις καὶ ἐνεργεῖαι τοῦ ἀληθοῦς Πατριώτου ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔθνος ὀλόκληρον. Εἰς ὅποιανδήποτε ἐποχὴν τῆς ζωῆς, εἰς ὅποιανδήποτε κατάστασιν, εἰς ὅποιανδήποτε περιστάσις καὶ ἂν εὕρισκῃται, δὲν ἐνεργεῖ παρὰ διὰ τὸ κοινὸν καλόν, πρὸς ὑποστήριξιν ἢ ὑπεράσπισιν τοῦ ἔθνους του, πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν του, ὑπὲρ τῆς ἐσωτερικῆς εὐδαιμονίας, καὶ ὑπὲρ ἐξωτερικῆς λαμπρότητος καὶ δόξης τῆς Πατρίδος του.

Ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδος εἶναι ἐντολὴ ἱερά καὶ ἀπαράβατος εἰς τὸν Πατριώτην. Ἡ Πατρίς ἀποφαρίζει, καὶ ὁ Πατριώτης παρατεῖ τὸ σκήπτρον, διὰ νὰ συγκαταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν λοιπῶν πολιτῶν. Ἡ Πατρίς θέλει, καὶ ὁ Πατριώτης ἀφίνει ὑπὲρ αὐτῆς τὸν ἕνα Ἀρκτικόν, καὶ μεταβάλλει εἰς τὸν ἄλλον Ἀνταρκτικὸν Πόλον. Ἡ Πατρίς φωνάζει, καὶ ὁ Πατριώτης παρατεῖ μετὰ προθυμίας ἀναπαύσεις, γονεῖς, συγγενεῖς, τέκνα, γυναῖκα, φίλους, κέρδη, κ.τ.λ. διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ ὑπὸ τὰς ἐθνικὰς σημαίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ Πατρίς προσκαλεῖ, καὶ ὁ Πατριώτης, γέροντες εἶναι ἢ νέος, συναριθμεῖται εἰς τὰς στρατιωτικὰς φάλαγγας τοῦ ἔθνους. Ἡ Πατρίς τυραννεῖται, καὶ ὁ Πατριώτης ἡμέρας καὶ νυκτὸς μηχανεῖται διάφορα μέσα πρὸς κατάργησιν τῶν ἐξολοθρευτικῶν δυνάμεων τῶν τυράννων τῆς· ἐνὶ λόγῳ, δὲν εἶναι ἐπιχειρήσεις, τῆς ὁποίας εὐχαιρίστω δὲν ἀνταλαμβάνει ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του, καὶ, τὸ παραδοξότερον, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν τελεσφορεῖ, ὡς ἂν ὁ πρὸς τὴν Πατρίδα ἔρωσ καθὼς πολλαπλασιάζει τὴν γενναιοῦτητα τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ τὰς δυνάμεις του, καὶ ὑψώνων αὐτὸν ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ τὸν συναριθμῇ εἰς τὸν χορὸν τῶν θεῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν παντοδυναμίαν κἀνένα τι δὲν εἶναι ἀδύνατον.

Ὁ ἀληθὴς Πατριώτης ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸν διαυγέστατον τῆς ἀγάπης ἀστέρα, εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ προσωπικὰ πάθη, ἀποφεύγει τὰς φαρτριάς καὶ διχονοίας, διευθύνει τὰ μερικὰ συμφέροντα πρὸς τὸ κοινὸν καλόν, συνδέει τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν μετὰ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν δεσμὸν, καὶ ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν σχηματίζει ἕνα ὅλον συνεχές, τὸ ὅποιον ἐμψυχούμενον ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, δὲν δεικνύει παρὰ ἕνα μόνον αἶσθημα, μίαν ἐπιθυμίαν, μίαν δυνάμιν μεγάλην κατ' ἑαυτὴν, μεγίστην εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ ἀληθὴς Πατριώτης δὲν ἐνεργεῖ, δὲν δουλεύει ἐπὶ ἄλλῳ σκοπῷ τὴν Πατρίδα του, παρὰ διότι χρεωστὲι νὰ τὴν δουλεύῃ. Κινεῖται ἄλλο αἴτιον

δὲν γνωρίζει, παρὰ τὴν αἰσθησὶν τῶν χρεῶν του, καὶ εἰς ταύτην ὑπακούων, μάχεται ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Πατρίδος του, καὶ εἴτε νικήσῃ, εἴτε νικηθῇ, εἶναι πάντοτε νικητὴς, καὶ ἀνένιότε ὄχι τῶν περιστάσεων, τοῦλάχιστον τῶν παθῶν του.

Ὁ ἀληθὴς Πατριώτης ἠξέουσι νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀξιοτιμῆ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν του, νὰ σέβηται τὰς προσωπικὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς, καὶ χρεῖας τυχεύσης, δὲν δυσκολεύεται νὰ παραδώσῃ τὴν διοίκησιν τῆς ἰδίας του τύχης, καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου εἰς ἀξιοτέτους καὶ νουνεχστέρους του· τοὺς ἀμαθεῖς, δειλοὺς, ἢ ὀκνηροὺς ὁμογενεῖς του δὲν ἀποστρέφεται ὡς βδελύγματα, ἀλλὰ προσπαθεῖ μὲ τὰ ὄπλα τοῦ λογικοῦ, καὶ μὲ τὸ ἰδίον του παράδειγμα νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῶν χρεῶν των, καὶ ἀπὸ σεσηπῶτα μέλη νὰ τὰ ἀποκαταστήσῃ εὐτονα καὶ χρήσιμα εἰς τὴν εὐκίνησιν τῆς ὅλης μηχανῆς τοῦ ἐθνικοῦ σώματος.

Ἄν ἡ ὁ ἐνεστὼς τυραννικὸς ζυγὸς βασιανίζῃ τὴν Πατρίδα του, ἢ μέλλον δουλείας κίνδυνος ἐπαπειλῇ τὸ ἔθνος του, τότε ὁ Πατριώτης λάμπει ὡς φαεινότερος ἀστὴρ ἐν μέσῳ βαθείας νυκτός. Αἱ ἐσωτερικαὶ δυνάμεις του ἐξυπνοῦσιν, ὁ ἰσχυρὸς του βραχίον ἐνισχύεται κατὰ τῶν τυράννων του, καὶ ἡ γενναϊότης του ὑψοῦται ὑπεράνω ὅλων τῶν κινδύνων, ὡς σκόπελος ἐν μέσῳ κυματώσεως θαλάσσης. Τὸ σῶμά του χρησιμεύει ὡς προπύργιον τῆς Πατρίδος, ὁ εὐγενὴς του ἐνθουσιασμὸς καταφρονεῖ κάθε κίνδυνον, καὶ νικητὴς τῆς ἐναντίας φορᾶς τῆς τύχης θριαμβεύει καὶ τελευτῶν.

Ἄλλὰ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο τοῦ Πατριωτισμοῦ πνεῦμα, τοῦ ὁποῦ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι τόσον λαμπρὰ καὶ μεγάλα, δὲν ἔχει τάχα καὶ ἄλλην ὑψηλοτέραν παραγωγὴν; Εἶναι μόνον κλόνος τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, καὶ δὲν εἶναι ὑπαγόρευμα καὶ μιᾶς ὑψηλοτέρας, ἱερωτέρας, καὶ θειοτέρας ἠθικῆς, τῆς Χριστιανικῆς, λέγω, διδασκαλίας;

Καὶ ποία ἄλλη εἶναι ἡ βέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, παρὰ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη; Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὁ Πατριωτισμὸς, παρὰ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη κατ' ἐξοικειωμένην τῆς λέξεως ἔνοιαν; Τίς ἄλλος εἶναι πλησιέστερός μας ἀπὸ τὸν συμπολίτην καὶ ὁμογενῆ μας; Ἡ Χριστιανικὴ Ἐθνησκεία, αὐτὸ τὸ παλλὰδιον τῆς ἀνθρωπίνου εὐδαιμονίας δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ νὰ διευθύνωμεν πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς μας πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν, ἀλλήλων τὰ βάρη νὰ βαστάζωμεν, καὶ νὰ θυσιαζώμεθα ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἀδελφῶν μας συμπολιτῶν, ὁμοθηρέτων, καὶ ὁμογενῶν; Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐθνησκείας, ὅπου μᾶς ἀπαγορεύει τὴν ἰδιοκέρδειαν, ἐχθροπάθειαν, διχόνοιαν, κ.τ.λ., δηλαδὴ ὅλας τὰς μὴ πατριωτικὰς

πράξεις, καὶ ἐξ ἐναντίας μᾶς διδάσκει τὴν συμπάθειαν, μᾶς ὑποχρεοῖ εἰς βοήθειαν τῶν ταλαιπωρουμένων καὶ καταδυναστευομένων, καὶ εἰς ἀντίληψιν τῶν ἀσθενῶν; Καὶ ἐπάνω εἰς τὰς διδασκαλίαις ταύτας δὲν ἐπιστηρίζονται καὶ αἱ βέσεις τοῦ Πατριωτισμοῦ; Καὶ οὕτως οἱ θρησκευτικοὶ νόμοι δὲν εἶναι στενὰ συνδεδεμένοι μὲ τοὺς πολιτικοὺς, καὶ δὲν πηγάζουσιν ἀμφοτέρω ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πηγὴν, καὶ πάλιν δὲν χύνονται εἰς τὴν αὐτὴν θάλασσαν τῆς εὐδαιμονίας; Μὴ τολμᾶς λοιπὸν, ἄνθρωπε, νὰ διαχωρίζῃς ἐκεῖνο, ὅπου ἡ φύσις καὶ ἡ Ἐθνησκεία ἄπαξ ἠνωσαν!

Ἄλλ' ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς του εἶναι δικαίος ὁ ἀληθὴς Πατριώτης, ἀλλ' οὔτε ποτὲ τὸ παρμιχρότερον μῖσος, δεικνύει κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἢ τυράννων τῆς Πατρίδος του· καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Ἐθνησκείας ὑπαγόρευμα εἶναι ἡ πρὸς τὰ λοιπὰ ἔθνη ἀγάπη.

Ὁ κόσμος ὁλόκληρος εἰς τὸν εὐγενῆ Πατριώτην εἶναι ἓνας ἱερὸς Νὰός, ἔνδον τοῦ ὁποῦ ἡ Πατρίς του ἐπέχει τόπον θυσιαστηρίου, καὶ εἰς αὐτὸ προσεγγίζει διὰ νὰ προσφέρῃ μετ' εὐλαθείας τὰς λατρείας του. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοὶ του, ἀλλ' ἡ καρδία του εἶναι παραδεδομένη εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του· εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους προσπαθεῖ νὰ γίνηται εὐάρεστος, ἀλλὰ τὰς περιωρισμένας δυνάμεις τῶν ἐκδουλεύσων του ἀφιεροῖ εἰς μόνους ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποῖους οἱ δεσμοὶ τῆς αὐτῆς Ἐθνησκείας καὶ ἠθῶν τὸν ἐνώνουν. Καλὸν ἐπεύχεται εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀλλ' εἰς τὴν Πατρίδα του τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν.

Ὅτε ποτὲ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὁ βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν ἐπεμψε τὸν Ἀνάχρουν διὰ νὰ μαθητεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διηγεῖται ὁ Πρόδοτος, καὶ ἐπανελθὼν οὗτος οἶκτε μετὰ τὴν μαθητείαν του ἠρωτήθη παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ νέων ἐκ τῆς Ἑλλάδος.—Ἑλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι εἰς πᾶσαν σοφίαν—ἀπεκρίνατο.

Περὶ τοῦ τῆ 12/24 Νοεμβρίου 1876 ἐν Ἀθήναις

ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΝΤΟΣ ΑΣΤΕΡΟΣ

ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ κύκνου.

Πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν ὅ,τι περὶ τοῦ ἀξιομνημονεύτου φαινομένου δύναται μέχρι σήμερον νὰ ῥηθῇ, κρίνομεν καλὸν νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐν προτέροις χρόνοις παρατηρήσεων, καὶ νὰ προσδιορίσωμεν κατὰ τί διαφέρουσι τῶν λοιπῶν ἀστέρων οἱ εἰδικῶς καλούμενοι νέοι. Οἱ νέοι καλούμενοι ἀστέρες εἶναι ἀστέρες ἀπλανεῖς, ἢτοι ἴδιον ῥῶς ἔχοντα οὐράνια σώματα, ἄτινα, ἐν τῇ ἀναριθμητῶ πληθῇ τῶν ἀστέρων ὁτινας πληροῦσι τοὺς χώρους τοῦ οὐρανοῦ, ποτὲ μὲν ἀνακάλυπται μετὰ ἐξαιτίας λαμπρότητος, ποτὲ δὲ ἀμαυροῦνται αὐτῶν τὸ φῶς, ὅπως ὡς μικροὶ ἀστέρες διακρίνονται

διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ἢ καταδύσασαι μέχρι τοῦ ἐλάχιστου τηλεσκοπικοῦ ὄριου. Δι' αὐτῶν ἔδηλώθη καὶ ἡ ἀντίθεσις πρὸς τοὺς «ἀλλοιομένους» ἀστέρας, ὧν ἡ δύναμις τοῦ φωτὸς κατὰ μείζονας ἢ ἐλάσσονας, κατὰ κανονικὰς ἢ ἀτάκτους περιόδους, ἰσχυρὰς ὑφίσταται πολλακίς μεταβολὰς. Μέχρι τοῦ νῦν εἶναι γνωστοὶ πλεόντων ἑκατὸν τοιούτων ἀστέρων· ἐν τούτοις ὁ Μίρας ἐν τῇ Φαλαίῃ, ὅστις ἐν 331 ἡμέραις τὴν λάμπιν του δύναται νὰ μεταβάλλῃ ἀπὸ τοῦ 10^{ου} μέγους 2^{ου} μεγέθους· ὁ Ἀλγὸλ ἦτοι ὁ β ἐν τῷ Περσεῖ, μεταβαλλόμενος ἐν 2 ἡμέραις καὶ 21 ὥραις· ὁ δ τοῦ Ζυγοῦ, μεταβαλλόμενος ἐν 2 ἡμέραις 7 ὥραις· ὁ τελευταῖος οὗτος ἀνεκαλύφθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1859.

Ἡ κυρία ιδιότης τῶν νέων ἀστέρων συνίσταται εἰς ταῦτο, ὅτι αἰφνιδίως ἀνακάλυπται ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐνίοτε ἐφικνούμενοι τοῦ φωτὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ πολλακίς μετ' ὀλίγον ἀόρατοι καθιστάμενοι εἰς τὸν γυμνὸν ὀφθαλμόν. Ὡς ἐξαιρέσις θεωρεῖται ὅτι τοιοῦτος ἀστὴρ ἀφῶ κατὰ τὴν ἐλάττωσίν του ἐπὶ μακρὸν ἠδύνατο νὰ καταλογισθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν μεταβλητῶν ἀστέρων, ἐπὶ τέλους καθίσταται ἀμετάβλητος καὶ μένει ἐν τῇ θέσει του ὡς ἐλάχιστος ἀστὴρ. Ὅτι νέος ἀστὴρ ἀσφαλῶς πρὸ τῆς ἀναλάμπειος ὡς τηλεσκοπικὸς προὔπηρχε γνωστὸς, μόνον ἐπὶ ἐνὸς παραδείγματος δύναται νὰ ἀποδειχθῇ.

Αἱ πλείεσται τῶν εἰδήσεων περὶ τοιούτων ἀστέρων εὑρηνται ἐν τοῖς κινεζικοῖς χρονικοῖς· παρ' Ἑλλησι καὶ Ῥωμαίοις οὐδὲν ὠρισμένον. Ἐάν συνοπολογισθῶσι καὶ αἱ ἀρχαῖαι μαρτυρίαι κατὰ τὸν κινεζικὸν Μα-τουάν-λιν, αἰτίνας ἄρχονται ἀπὸ τοῦ 134 πρὸ Χριστοῦ, τότε ἀριθμοῦνται μέχρι τοῦ νῦν, ἦτοι ἐν 2010 ἔτεσιν, 23 νέοι ἀστέρες. Ἄλλ' αἱ κινεζικαὶ εἰδήσεις εἶναι μόνον ἐν μέρει βέβαιαι καὶ ἀσφαλεῖς· καταλείπουσι δὲ πολλὰ ἀμφιβολίας μήπως ἀναφέρονται εἰς κομήτας ἢ εἰς πυρόδη μετέωρα. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἐξῆς μνημονεύομεν μόνον τῶν ἀληθῶν καὶ βεβαίων φαινομένων ἀπὸ τοῦ 1572.

Τῷ 1572 μηνὶ Νοεμβρίῳ ὁ Tycho de Brahe εἶδε τὸν μέγαν ἑσπερὶ ἀξιομνημονεύτον ἀστὴρα ἐγγὺς τοῦ κ ἐν τῇ Κασσιοπέει, ὅστις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὑπερέβηκε τὸν Σείριον κατὰ τὴν λαμπρότητα, ἐξισούτο πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ ἠδύνατο καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν νὰ θεαθῇ. Ὁ ἀστὴρ ἐλκτοῦτο ὕστερον· τὸ ἐν ἀρχῇ λευκὸν χρῶμα μεταβλήθη εἰς κίτρινον, ἐν ἔτει δὲ 1573 ἐγένετο ἐρυθροῦν. Τῷ 1574 ἐξηφανίσθη καὶ ἐγένετο ἀόρατος εἰς γυμνὸν ὀφθαλμόν. (Τὸ τηλεσκοπίον ἀνεκαλύφθη μόλις τῷ 1609.)

Τῷ 1600 ἀνεκαλύφθη νέος ἀστὴρ ἐγγὺς τοῦ γ ἐν τῷ κύκνῳ κατ' ἀρχὰς ἴσος πρὸς ἀστὴρα 3^{ου} μεγέθους ὑπὸ τοῦ Wilhelm Janson. Μετὰ ταχέων ἐλάττωσιν τοῦ φωτὸς τῷ 1621 ἐγένε-

το ἀόρατος, τῷ 1655 ἐγένετο καὶ αὐθις 3^{ου} μεγέθους, ἐξηφανίσθη ὕστερον, καὶ ἀνεφάνη πάλιν τῷ 1665. Ἐκτοτε ἔμεινε μέχρι σήμερον ὁρατὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἀστὴρ 5^{ου} ἢ 6^{ου} μεγέθους.

Τῷ 1604 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἐφάνη αἰφνιδίως ὁ μέγας ἀστὴρ ἐν τῷ Ὀριούχῳ, λαμπρὸς ὡς ὁ Ζεὺς. Παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Κέπλερ καὶ ἐξηφανίσθη τῷ 1606.

Τῷ 1670 μηνὶ Ἰουνίῳ ὁ μοναχὸς Ἀνθελμῖος ἀνεκάλυψε τὸν νέον ἀστὴρα 3^{ου} μεγέθους οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀστέρος β ἐν τῷ κύκνῳ. Τῷ 1672 δὲν ἦτο πλέον ὁρατὸς.

Τῷ 1848 Ἀπριλίου 28 εὑρεν ὁ Hind ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ὀφειος ἀστὴρα 5^{ου} μεγέθους ὁστις ἤδη τὸν Μάιον ἦτο ἀφανὴς εἰς τὸν γυμνὸν ὀφθαλμόν· τῷ 1867 καὶ 1871 ἀναζητεῖται καὶ αὐθις ἐν Ἀθήναις ὅπως ἀνευρεθῇ ἐν τῇ θέσει του ὡς ἐλάχιστος ἀστὴρ 13^{ου} μεγέθους.

Τῷ 1866 Μαΐου 12 εὑρέθη ἀστὴρ 2^{ου} μεγέθους ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ στέμματος ὑπὸ τοῦ Birmingham ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ τῇ 13 Μαΐου καὶ παρ' ἡμῶν ἐν Ἀθήναις, τῇ αὐτῇ δ' ἑσπέρᾳ ἀνεκαλύφθη καὶ ὑπὸ τοῦ Courbelaisse ἐν Rochefort, ἠλαττώθη δὲ τοσοῦτον ταχέως, ὥστε μετὰ ἑβδομάδα ἐγένετο ἀφανὴς εἰς τὸν γυμνὸν ὀφθαλμόν. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος, ὅστις ἤδη πρότερον ὡς μικρὸς τηλεσκοπικὸς ἀστὴρ 9^{ου} μεγέθους ἐν Βόννῃ τῷ 1855 παρετηρήθη πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θέσεώς του, καὶ ὅστις 10 1/2 ἔτη μετὰ τὴν ἀνάφλεξιν ἀπεκατέστη πάλιν λίαν μικρὸς τηλεσκοπικὸς ἀστὴρ ὡς καὶ πρότερον.

Τῷ 1876 Νοεμβρ. 12/24 ἑσπέρας 5 1/2 τῆς ὥρας παρετηρήθη ἐν Ἀθήναις τὸ τελευταῖον τοιοῦτον φαινόμενον. Ἐγγὺς τοῦ ἀστέρος ρ ἐν τῷ κύκνῳ (ἔνθα τῇ 20 Νοεμβρ. οὐδὲν ἐφάνετο) ἀνελάμψε σπουδαῖος ἀστὴρ 3^{ου} μεγέθους. Τῇ 21, 22, 23 Νοεμβρίου τοῦ οὐρανοῦ ὄντος συννεφῶς οὐδεμία παρατήρησις ἦτο δυνατή. Τὸ χρῶμα τοῦ ἀστέρος ἦτο λίαν κίτρινον, ἀνευ τῆς ἐρυθρᾶς ἐπιχρώσεως, ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὸν γ, ε καὶ ζ ἐν τῷ κύκνῳ. Τὴν νύκτα τῆς 24 Νοεμβρίου προσδιορίσθη ἐν τῷ ἀστεροσκοπίῳ ἡ ἀκριβὴς θέσις τῶν ἀστέρων διὰ καταμετρήσεως, ἐν ταύτῃ δὲ ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι παντελῶς νέος, διότι ἐν οὐδενὶ καταλόγῳ σημειοῦται, οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ μεγάλῳ τηλεσκοπικῷ ἄτλαντι ἀστέρων τῆς Βόννης. Τῇ 24, 25, 26 Νοεμβρ. ὡς καὶ τῇ 27 ἑσπέρας ὁ ἀστὴρ εἶχε καὶ μετὰ θραχεῖαν ἐλάττωσιν ἀκόμη 3^{ου} μέγεθος. Τούτουθεν ἠλαττώθη τοσοῦτον ταχέως, ὥστε τῇ 28 Νοεμβρ. ἐγένετο 4^{ου} μεγέθους, τῇ 1 Δεκεμβρ. 5^{ου}, τῇ 5 Δεκεμβρ. 6^{ου} καὶ οὕτως ἐφθασε τὸ ὄριον τῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατῶν ἀστέρων. Μέχρις 7 Δεκεμβρ. οὐδεμία ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ξένη παρατήρησις ἐγένετο ἡμῶν περὶ τοῦ φαινομένου γνωστῆ.

Ἄπαντες οἱ ἐνταῦθα ἀπαριθμηθέντες ἀστέρες, ἐξαιρέσει τοῦ ἀπὸ 1866, κείνται ἐν τῷ γαλαξίᾳ

ἢ ἐν τῷ χεῖλει αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἀστέρος τοῦ 1866 μετεχειρίσθησαν τὸ πρῶτον τὸ φασματοσκοπίον, ἐφάνη δὲ ἡ φωτεινὴ ἐκείνη γραμμὴ ἣτις ἀνήκει εἰς τὸ φλεγόμενον ὕδρογόνον, καὶ ἦτις εὐρίσκειται ἡ αὐτὴ καὶ ἐν ταῖς ὑπερμεγέθεσιν ἀερῶν ἐκρήξεσι τοῦ ἡλίου.

Πιθανὸν οἱ ἀστρονόμοι νὰ ἔσπευσαν καὶ τὸν νέον ἀστὲρα ἐν τῷ κύκλῳ νὰ ἐξετάσωσι διὰ τοῦ φασματοσκοπίου. Τὸ τηλεγράφημα περὶ αὐτοῦ ἐστάλη ἤδη τὴν νύκτα τῆς 24 Νοεμβρίου εἰς Βιέννην.

Ἐν Ἀθήναις, Δεκεμβρῖον μὴν 1876.

I. Φ. Ιωνίου Σμαγ,

Διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπίου.

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ἐν Γαλλίᾳ ἀναλογεῖ εἰς βουλευτὴς ἐπὶ 73,000 ψυχῶν	
» Πρωσσίᾳ » » » » 56,000 »	
» Αὐστρίᾳ » » » » 56,000 »	
» Ἰταλίᾳ » » » » 52,000 »	
» Ἰσπανίᾳ » » » » 50,000 »	
» Ἀγγλίᾳ » » » » 47,500 »	
» Βελγίῳ » » » » 40,500 »	
» Βαυαρίᾳ » » » » 31,500 »	
» Ῥωμανίᾳ » » » » 28,000 »	
» Ἑλβετίᾳ » » » » 20,000 »	
» Δανίᾳ » » » » 17,000 »	
» Ἑλλάδι » » » » 7,500 »	

Ὡστε ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης τοὺς πλείστους βουλευτὰς τρέφει σχετικῶς ἡ Ἑλλάς. Εὐτυχὴς Ἑλλάς!

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΒΟΛΗ

Ὁ Λόρδος Βύρων ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀμιμητῷ χωρίῳ τοῦ Γκισσὸρ (1813) ἐξωμοίχασε τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἄνθρωπον πρὸ μικροῦ μόλις θανόντα:

«Ὅστις εἰς θανάτου κλίνην ἔτυχε ποτὲ νὰ ἔλθῃ πρὶν ἀλόμῃ ἢ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου του παρῆλθῃ, ἢ πανώλεθρος ἐκείνη, πρώτη τῆς ἀνυπαρξίας, ἀλλ' ἔσχατῆ τῶν κινδύνων, τῶν παθῶν, τῆς ἀγωνίας, (πρὶν τὸ πρόσωπον ὁ ὄναξ παρασθῆρῃ τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἐπιμένον κάλλος σβέσῃ μὲ τὰ δάκτυλά του), θὰ ἐθαύμασε βεβαίως τὴν ἀγγελικὴν γαλήνην, τῆς ἐκστάσεως τὸ ἦθος, τὴν ἀτάραχον εἰρήνην, τὴν ὠχρὰν ἐκείνην ὄψιν, στυρεὰν, ἀλλ' ἀνειμένην, τὴν ὑπὸ τῆς ἀτονίας τρυφερῶς ὠραϊσμένην ἂν δὲν ἔδωκε τὸ ὄμμα τὸ στεγρὸν καὶ φρικαλέον, ὅπου δὲν γελᾷ, δὲν λάμπει, οὔτε δάκρυ γόνει πλέον, καὶ τὸ μέτωπον ἐκείνο τὸ ξηρὸν καὶ παγωμένον, ὅπου ἡ τῶν τῶνον νάρκη τῶν ἐκεῖ περισταμένων τὴν ψυχὴν καταταρῖττει, ὡς ἂν ἔμελλον ὁμοίαν καὶ αὐτοὶ νὰ λάθουν τύχην μετ' ὀλίγον, τὴν ὁποίαν τρέμουσαν βλέποντες καὶ φρίττουσαν, ἀτενίζουσαν μολοντοῦτο ἂν τὸ μέτωπον καὶ τ' ὄμμα ἔμπροσθεν δὲν εἶχε τοῦτο, στιγμᾶς—ὄχι,—ὥρας ὅλας αὐτὸς ἤθελε διατάζει, ἂν ὁ θάνατος τῷ ὄντι τὸν νεκρὸν ἐξουσιάζῃ»

τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλη κατὰ τὰς στιγμᾶς τῆς πρώτης τοῦ θανάτου ἐπιβάλλει! Καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῆς ἑλπίδος ἢ εὐχῆς εἶναι ὁμοίᾳ εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἀλλ' ὅμοιος ἡ Ἑλλάς νεκρὰ καὶ κρῦα! ναὶ νεκρὰ, ἀλλὰ ὠραία! ναὶ ψυχρὰ, ἀλλὰ γλυκεῖα! ὅμοιος φρικτῆς μὴ βλέπων οὐδαμῶς ζωῆς, σημεῖα. Καλλονὴν τοιαύτην ἔχουν μόνον οἱ ἀποθαμμένοι, ἦτις, καὶ ψυχῆς ἀποῦσης, εἰς τὸ πρόσωπόν των μένει! ἦτις, ἕως οὗ ὁ τάφος σκεπασθῇ ἀπὸ τὸ γῶμα, μᾶς πλανᾷ ἐν ᾧ μᾶς δαίχνει ψευδῆ χάριν, ψευδῆ χρῶμα. Ἄγλη τῆς ψυχῆς εἶν' αὐτῆς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου, εἶν' ἀστὴρ περιουράζων τὰ ἔρπειπα τοῦ βίου, ἐκπευσάντων αἰσθημάτων ζώπυρον τὸ τελευταῖον, σπινθῆρ, — ἔως ἀπὸ φλόγα οὐρανίαν ἀπορρέων, — ὅστις τὸν νεκρὸν φωτίζει, ἀλλὰ δὲν θερμαίνει πλέον.¹

Εἰς τὸ ἐν ἔτει 1876 θέμα τῆς Ἑλλάδος ἀρμόζει ἀρα ἡ μελαγχολικὴ αὕτη παραβολή;

ΑΙΘΗΣΙΑΙ

* * * Ἐπιμελοῦ νὰ τηρῆς φαινὸν εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν σπινθῆρα ἐκείνον τοῦ οὐρανίου φωτός, τὸν ὀνομαζόμενον *συνείδησιον*. (Βάσιγκτων.)

* * * Ὁ κόσμος οὗτος δὲν εἶνε κόσμος πλανῶν. Ἐμβαθύνοντες δ' εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, τὸν εὐρίσκατε συμφωνότατον καὶ πιστότατον εἰς ἑαυτόν. Ὁ ἀστὴρ δὲν ψεύδεται, οὐδ' ἡ σταγὼν τῆς δρόσου. Ὑμεῖς μόνον ἔχετε τὸ πλεονέκτημα τοῦ ψεύδους καὶ λέγετε: Ὁ κόσμος ἐστὶν ἀπατηλὸς, καὶ ψεύδεται. Αἰτιασθε ὑμᾶς αὐτοὺς μάγον. (Edgar Quinet.)

* * * Αἱ γυναῖκες ἔχουσι σφόδρα ἀνεπτυγμένον τὸ τῆς ιδιοκτησίας αἰσθημα, ἢ δὲ ιδιοκτησία, περὶ τῆς πρὸ πάσης ἄλλης ἐνδιαφέρονται, εἶνε ὁ σύζυγος αὐτῶν. (Laboulaye.)

* * * Ὅστις βαδίζων ἴσταται ἐκάστοτε, ἵνα ῥίπτῃ λίθους κατὰ πάντων τῶν ὀπισθεν αὐτοῦ ὑλακτούντων κυνῶν, οὐδέποτε φθάνει εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῦ. (Τουρκικὴ παροιμία.)

* * * Ἡ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ τιμιότης εἶνε ἐγγύησις καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· εἰ δὲ μὴ, ἡ πολιτικὴ εἶνε κωμωδία, ἐν ᾗ ἕκαστος, φέρων προσωπεῖον, παριστᾷ πρόσωπόν τι καὶ διασκεδάζει, ὁμιλῶν περὶ συνειδήσεως, δικαιοματιῶν καὶ καθηκόντων, ἐνῶ ἐξ ὅσων λέγει οὐδὲν πιστεύει.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις πόσην ποσότητα ξύλων ἀπαιτεῖ ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τῶν σιδηροδρόμων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἔνθα τὰ ἐλάσματα εἶνε ξύλινα. Ἐφημερὶς τις ὑπολογίζει ὅτι ἀπαιτοῦνται 750,000 στρεμμάτων συμφύτου δάσους, ὅπως παραγάγῃ τὴν ἀναγκαζίαν ξυλείαν.

1. Μετάφρασις Αἰκατερόν: Κ. Ασίου.